

**Alternances de codi
en parlants
bilingües amb L1
català i L1 castellà**

Aina Losada Brunet

Tutora: Montserrat González Condom
Seminari 103: Llengües en entorns socials

Curs 2019-2020

Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

Facultat
de Traducció i Ciències
del Llenguatge

AGRAÏMENTS

M'agradaria donar les gràcies, en primer lloc, a la meva tutora, la Montserrat González, pel seu constant suport i pels ànims que m'ha fet arribar al llarg d'aquests mesos tan durs que ens ha tocat viure. També voldria agrair a les tres participants que han fet possible la concepció d'aquest treball. Sense l'ajuda de totes plegades, no podria haver arribat fins aquí.

RESUM

Les alternances de codi són fruit de situacions de contacte de llengües. Un clar exemple és Catalunya, on el context social fa palès la convergència del castellà i el català. Alguns autors han defensat que aquest fenomen posa de manifest les mancances lingüístiques que té un parlant bilingüe respecte d'una de les llengües. Tanmateix, d'altres autors consideren que hi ha un seguit de funcions discursives, pragmàtiques i ideològiques que no s'han de passar per alt. Per tal de comprovar a quins d'aquests usos responen les alternances de codi, s'ha dut a terme l'anàlisi qualitativa d'una conversa oral i espontània entre parlants bilingües amb L1 català i L1 castellà. Un altre dels objectius és observar quina de les dues llengües té una major presència en una conversa bilingüe en què els parlants tenen L1 diferents. Els resultats preliminars de la mostra suggereixen com la producció d'alternances de codi podria estar relacionada amb un domini equilibrat de bilingüisme. Paral·lelament, s'ha detectat que la llengua que més parlants comparteixen com a L1 és la que s'estableix com a base de la interacció. Les dades conclouen que els patrons que es tracen depenen de les actituds i preferències lingüístiques dels parlants d'un grup en concret, i que per extrapolar-los a un grup representatiu s'hauria de fer un estudi més exhaustiu.

RESUMEN

Las alternancias de código son fruto de situaciones de contacto de lenguas. Un claro ejemplo es Cataluña, donde el contexto social hace evidente la convergencia del castellano y el catalán. Algunos autores han defendido que este fenómeno manifiesta las carencias lingüísticas que tiene el hablante en cuestión respecto alguna de las lenguas. No obstante, otros consideran importante tener en cuenta una serie de funciones discursivas, pragmáticas e ideológicas. Con el objetivo de comprobar a qué usos responden las alternancias de código, se ha llevado a cabo el análisis cualitativo de una conversación oral y espontánea entre hablantes bilingües con L1 catalán y L1 castellano. Otro de los objetivos es observar cuál de las dos lenguas tiene mayor presencia en una interacción en la que los hablantes tienen L1 diferentes. Los resultados preliminares de la muestra sugieren que la producción de alternancias de código podría estar directamente relacionada con un dominio equilibrado de bilingüismo. Por otra parte, se ha detectado que la lengua que más hablantes comparten como L1 es la que se establece como base de la interacción. Los resultados concluyen que los patrones que se forman dependen de las actitudes y preferencias lingüísticas de los hablantes de un grupo en concreto, y que para hacer generalizaciones de un grupo representativo se tendría que hacer un estudio más exhaustivo.

ABSTRACT

Codeswitching is the result of a situation of languages in contact. Catalonia is one clear example, where the social context leaves evidence of the convergence between the Spanish and the Catalan languages. Many authors believe that this phenomenon proves the lack of linguistic abilities that a bilingual speaker has in one of the languages. Others are in favour of the more discursive, pragmatic, and ideological functions. In order to verify which of these uses follows codeswitching, a qualitative analysis of an oral and spontaneous conversation between bilingual speakers with L1 Catalan and L1 Spanish has been conducted. Another aim is to observe which of the two languages has more presence in a bilingual conversation in which the speakers have different L1s. The preliminary results suggest that codeswitching could be directly related to a symmetric bilingualism. Furthermore, the language that is shared as an L1 between more speakers is the one that is established as the basis of the interaction. The results conclude that the patterns traced depend on the linguistic attitudes and preferences of the speakers of a specific group, and it would be relevant to carry out a more exhaustive study before making generalizations.

ÍNDIX

AGRAÏMENTS	ii
RESUM	iv
LLISTA DE FIGURES	viii
LLISTA DE TAULES	ix
1. INTRODUCCIÓ	1
1.1 Objectiu del treball i hipòtesis de partida	2
1.2 Estructura.....	2
2. MARC TEÒRIC.....	4
2.1 Bilingüisme i context social	4
2.2 Alternances de codi	7
2.2.1 Definició	7
2.2.2 Classificació	10
3. METODOLOGIA	14
3.1 Variables de control.....	15
3.2 Descripció del mostreig	16
3.3 Preguntes de recerca	17
3.4 Enregistrament i transcripció.....	18
4. ANÀLISI DE LES DADES	19
4.1 Classificació pragmàtica: Proposta d'Auer (1998).....	19
4.2 Classificació gramatical: Proposta de Poplack (1980) i Myers-Scotton (1993)	25
4.2.1 Alternances d'etiquetes.....	25
4.2.2 Alternances intersentencials.....	27
4.2.3 Alternances intrasentencials.....	29
4.3 Funcions de les alternances: Proposta de Gumperz (1982).....	34
5. DISCUSSIÓ DE LES DADES	37
6. CONCLUSIONS.....	42
6.1 Línies futures	44
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	45
8. ANNEXOS.....	48

LLISTA DE FIGURES

Figura 1. Alternança del Model 1b	20
Figura 2. Alternança del Model 2 i Model 4	21
Figura 3. Alternança del Model 1a	22
Figura 4. Alternança del Model 4	22
Figura 5. Alternança de dos Models 1a	23
Figura 6. Alternança de l'etiqueta "clar"	26
Figura 7. Alternança de l'etiqueta "carai"	26
Figura 8. Alternança intersentencial de la línia 05	27
Figura 9. Alternança intersentencial de la línia 22	28
Figura 10. Alternança intersentencial de la línia 91	28
Figura 11. Alternança intersentencial de la línia 102	29
Figura 12. Alternança intrasentencial de la línia 07	30
Figura 13. Alternança intrasentencial de la línia 35	30
Figura 14. Alternança intrasentencial de la línia 51	31
Figura 15. Alternança intrasentencial de la línia 62	31
Figura 16. Alternança intrasentencial de la línia 65	32
Figura 17. Alternança intrasentencial de la línia 81	32
Figura 18. Alternança intrasentencial de la línia 83	33
Figura 19. Alternança intrasentencial de la línia 85	33

LLISTA DE TAULES

Taula 1. Informació sobre les participants16

Taula 2. Resum de les alternances de codi produïdes per les participants40

1. INTRODUCCIÓ

És una realitat que vivim en una societat cada vegada més multicultural i multilingüe a causa dels moviments migratoris del darrer segle i de la recent globalització. Territoris com Catalunya en són un exemple, on l'arribada de llengües estrangeres, com l'àrab o el romanès, ha patit un augment en les últimes dècades. Catalunya compta amb la seva pròpia llengua, el català, que és oficial juntament amb el castellà —oficial també a l'Estat espanyol— i l'occità (Generalitat de Catalunya, 2019). La majoria de la població catalana és bilingüe en català i castellà —i trilingüe la que també parla l'occità—, encara que no comparteixin la mateixa llengua materna o L1 (Departament de Cultura, 2018).

Segons l'Informe de política lingüística de l'any 2018 del Departament de Cultura¹, més de 2 milions de persones tenen el català com a llengua inicial —entesa com la primera llengua que es parla a casa—, enfront de 3,4 milions de persones que tenen el castellà. Menys de 200.000 persones tenen ambdues llengües. Aquestes dades mostren com, tot i tractar-se d'una comunitat bilingüe (o multilingüe), la major part de la població catalana té o una llengua o l'altra com a llengua materna. A més, manifesten com el percentatge de la població que s'identifica amb el castellà com a llengua primera és superior al del català.

Tan estreta és la relació i convivència entre ambdues llengües que és molt freqüent que s'hi produeixin interferències lingüístiques, calcs i alternances de codi. No és estrany escoltar converses en les quals els seus parlants, que tenen llengües maternes diferents, o fins i tot la mateixa, alternen el castellà i el català. Això és fruit d'una situació de contacte de llengües.

Les motivacions que m'han portat a l'estudi d'aquest fenomen són dues. Per una banda, la meva experiència com a parlant bilingüe m'ha animat a investigar i observar en primera persona, a partir de casos reals i verídics, per què els parlants bilingües produïm alternances de codi, en quins contextos s'emmarquen i quins patrons segueixen. Per una altra banda, com a estudiant de Llengües Aplicades, el buit que aquest camp de la

¹ <https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxius/IPL-2018.pdf>

lingüística conforma en el meu marc conceptual i mental després de quatre anys d'estudis, m'ha dut a omplir-lo amb l'estudi sociolingüístic preliminar d'aquest treball, en què tinc en compte les actituds i preferències lingüístiques dels parlants en un context social determinat.

1.1 Objectiu del treball i hipòtesis de partida

L'objectiu d'aquest treball és analitzar les conductes entre parlants bilingües que tenen el català com a L1 i parlants bilingües que tenen el castellà com a L1. En definitiva, l'objectiu és trobar les preferències i actituds lingüístiques dels parlants —si accepten els canvis, si els segueixen, quines llengües empren—, en quins contextos produeixen canvis de codi, quina mena de tema conversacional propicia aquests canvis, quines relacions lingüístiques s'estableixen entre els interlocutors, entre d'altres. Es tracta d'observar si es produeixen alternances de codi per així emmarcar-les dins una classificació establerta. El treball també pretén donar resposta a per què els parlants d'una franja d'edat determinada prenen la decisió, moltes vegades inconscient, de barrejar les llengües en un context informal en la comunicació oral i espontània. El pes important del treball recau en com les llengües interactuen entre els diferents participants.

Les hipòtesis de partida són les següents:

- A. En interaccions bilingües en contextos informals i en la comunicació oral en què hi ha parlants amb L1 diferents, es produeixen alternances de codi.
- B. Sent les L1 el castellà i el català, el castellà tindrà un paper més dominant que no pas el català. Això implica que els parlants que tinguin el català com a L1 seran els que facin un canvi de codi i es comuniquin en castellà.

1.2 Estructura

El treball s'organitza en dues grans parts: per una banda, el marc teòric i per l'altra, la metodologia i l'exposició de les dades.

En el marc teòric s'exposen els conceptes més rellevants, el bilingüisme i les alternances de codi. El bilingüisme s'emmarca dins del context sociocultural de Catalunya. Pel que fa a les alternances de codi, es proposen un seguit de classificacions pertinents dins del camp de la sociolingüística.

En la metodologia s'adrecen algunes de les adversitats a les quals s'ha hagut de fer front. Tot seguit, s'ofereix una anàlisi, i posterior discussió, de les dades partint de dues perspectives diferents, una pragmàtica i una gramatical, i dels usos a les quals aquestes responen.

Finalment, es conclou amb unes reflexions respecte de la relació entre el marc teòric i les dades observades. A més, es proposen un seguit de qüestions perquè possibles futurs treballs puguin ampliar la recerca del present treball.

2. MARC TEÒRIC

2.1 Bilingüisme i context social

Des del darrer segle, el bilingüisme s'ha convertit en l'objecte d'estudi d'autors com Bloomfield (1933), Weinreich (1953) i Mackey (1957). El bilingüisme es pot estudiar des de diferents perspectives —la lingüística, la psicològica, la pedagògica—, però la que és d'especial interès per a aquest treball és la perspectiva sociolingüística, que s'estableix entre llengua i societat.

Segons la Gran Enciclopèdia Catalana (1986), el bilingüisme és “l'ús alternatiu de dues llengües en un individu, i per extensió, en un grup social”. A efectes pràctics, però, el bilingüisme comporta una sèrie de complexitats que difícilment pot incloure una simple definició. Weinreich (2011) considera que és l'ús alternat que fa un individu de dos sistemes lingüístics (p.XXI). Aquesta definició, de fet, no s'allunya gaire de l'anterior. Siguan (1995) el defineix com “la capacitat d'algunes persones d'utilitzar dues llengües en les mateixes situacions amb una facilitat semblant” (p.5). Ambdós autors ofereixen una definició, amb més o menys mesura, prou similar, en tant que remetent a l'ús alternat de dues llengües o de dos sistemes lingüístics. Siguan, però, destaca l'adjectiu *semblant*, atès que defensa que el bilingüisme pur o perfecte no existeix, sinó que, en tot cas, es podria parlar d'individus que s'acosten a la idealització d'aquest concepte. Encara que els estudiosos d'aquest camp de la sociolingüística no hagin arribat a un consens i a una classificació homogènia, és notable destacar que dins del bilingüisme hi ha diferents graus de competència que, entre altres factors, poden dependre del moment en què s'han adquirit les llengües, de l'ús que se'n fa o del nivell o prestigi lingüístic de cada una. Així doncs, tot i que aquesta classificació no resulta rellevant per a aquest treball, sí que ho és tenir present que per a cada individu bilingüe, hi ha una situació particular i un grau de bilingüisme concret al darrere.

Per entendre el bilingüisme i els fenòmens que es produeixen a causa d'aquest contacte entre llengües és important fer referència a les llengües que hi intervenen. Abans que una persona esdevingui bilingüe, és a dir, abans d'aprendre una segona llengua, encara que sigui a una edat molt avançada, hi ha una llengua amb la qual es produeix contacte primer.

Aquesta és la que s'anomena *llengua materna* (Siguan, 1995, p.7). S'utilitza aquest terme perquè majoritàriament coincideix que és la llengua que ensenya la mare o que s'aprèn en l'entorn familiar. La diversitat de casos és molt variada i, per tant, és probable que es donin situacions en què la llengua de la mare no sigui la llengua que primer ha après l'infant (Diccionario de términos clave de ELE). És per això que autors com Vila, Galindo i Rosselló (2002) prefereixen definicions lleugerament diferents per a aquest concepte. El Diccionario de términos clave de ELE defineix *llengua materna* com la primera llengua que aprèn un infant i la que serà la seva llengua de comunicació i de pensament. Altres autors, com Myers-Scotton (1997), en canvi, opten per utilitzar conceptes sinònims, però més neutres, com ara *llengua nadiua*, *primera llengua* o *L1*. En aquest treball es farà servir l'última designació que, no només és lliure de connotacions, sinó que també és més breu.

Deixant de banda la controvèrsia al voltant de la nominació i la definició, es pot afirmar que una persona bilingüe té un primer contacte amb una llengua abans que amb una altra, per molt breu que sigui el període que transcorre entre que s'aprèn una i l'altra. La primera llengua o L1 és la primera llengua que s'ha interioritzat. L'altra llengua —segona llengua o L2—, que s'aprèn posteriorment, s'interioritza amb la mateixa profunditat i s'utilitza amb la mateixa freqüència (Siguan, 1995, p.7). Quan es dona aquesta situació és quan es pot parlar de bilingüisme, tot i que, com ja s'ha esmentat, el grau de competència de les dues llengües no sigui simètric.

Com s'emmarca el bilingüisme dins la societat catalana? No cal dir que la presència del castellà a Catalunya ha patit un augment en les darreres dècades a causa dels moviments migratoris de la població de la resta d'Espanya cap a Catalunya. Poblacions com l'Hospitalet de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet o, fins i tot, poblacions del Maresme, com Calella, en són exemples. És per això que la Generalitat de Catalunya ha pres mesures per promoure i protegir la llengua i cultura catalanes. Algunes d'elles són la implantació d'un model educatiu basat en la immersió lingüística, en què el català és el principal focus². D'altra banda, s'ha apostat per oferir una comunicació audiovisual en català (Llei 22/2005) i, a més a més, des del 1998 és obligatori que la retolació i

² La immersió lingüística es va establir com a model educatiu l'any 1992 i va ser impulsada per Siguan (https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/immersio-cat_1515575846.pdf)

senyalització fixa en tot el territori de Catalunya sigui, com a mínim, en català (Plataforma per la llengua, 2014, p.2). No obstant això, la llengua catalana és una llengua minoritzada en diversos àmbits, especialment el de la justícia. Es calcula que l'any 2017, poc més d'un 8 % de les sentències judicials a Catalunya van ser dictades en català (Plataforma per la llengua, s.d.).

Mentre l'obligatorietat del català ha sigut imposada en diversos àmbits —televisió, cartellera, escoles, etc.—, el seu ús social i personal no es pot garantir de la mateixa manera. El català, doncs, forma part del dia a dia de la població catalana, però no conviu sol, sinó que comparteix territori amb la llengua castellana. En l'apartat introductori s'ha exposat com les xifres de parlants amb L1 castellà és superior a la dels parlants amb L1 català. De fet, un 48 % de la població de Catalunya fa servir habitualment el castellà, enfront d'un 36 % que fa servir el català (Institut d'Estadística de Catalunya, 2018). Segons les enquestes de l'Institut d'Estadística de Catalunya, l'any 2018, el 75,6 % de les persones canvien al castellà quan inicien una conversa en català i obtenen resposta en castellà. Només un 11,8 % de la població manté el codi en català (2018). Aquestes xifres indiquen clarament la situació de subordinació al castellà en què es troba la llengua catalana.

La llengua catalana, doncs, coexisteix en un territori cada vegada més plurilingüe, en el qual es poden trobar habitants que dominen només una d'aquestes llengües, totes dues o inclús més. Per a aquelles persones bilingües (o multilingües) i que, per tant, dominen les dues llengües (o més), a vegades pot ser difícil separar-les i no barrejar-les, sigui de manera conscient o inconscient. Això és el que autors com Auer (1998), Gumperz (1982) i Poplack (1980) anomenen *alternances de codi* o *code-switching*.

2.2 Alternances de codi

2.2.1 Definició

El concepte *alternances de codi*, o en anglès, *code-switching*, ha estat en el punt de mira d'estudiosos durant l'última meitat del darrer segle, especialment per la denominació que havia de rebre, però també pel que fa a les diverses definicions que se n'han proposat.

Diversos autors han argumentat que el terme *alternances de codi* és, en molts casos, ambigu. Una de les principals polèmiques és la distinció entre *code-mixing* (barreja de llengües) i *code-switching* (alternança de llengües). Segons Meisel (1989), la primera fa referència a la combinació de dos sistemes gramaticals, mentre que la segona és la selecció d'una llengua o una altra segons el context (citat per Gardner-Chloros, 2009, p.13). Altres autors, com Clyne (2003), consideren que el terme *code-switching* s'hauria d'utilitzar només per a les transferències lèxiques, mentre que s'hauria d'emprar *transversion* (transversió) quan es combinen dues llengües completament (citat per Gardner-Chloros, 2009, p.12). Muysken (2000) fa tres distincions —*alternation*, *insertion* i *lexicalization*—, i discuteix que la seva proposta d'*alternation* és l'equivalent al que comunament s'ha anomenat *code-switching* (citat per Gardner-Chloros, 2009, p.12).

Aquests són alguns dels autors que proposen millores i debaten l'adequació del terme proposat. Tot i això, es pot afirmar que s'ha arribat a una definició, en més o menys mesura, establerta i acceptada. Auer (1998) defineix l'alternança de codis com l'alternança d'un o més codis en una mateixa conversa (p.1). Gardner-Chloros (2009), posteriorment ofereix una definició una mica més concisa: l'ús alternat que fan els parlants bilingües de diverses llengües o dialectes en una mateixa conversa (p.4).

Certament, un dels conceptes problemàtics d'aquesta definició i que resulta poc precís és *codi*. En les seves definicions, autors com Auer (1998) han optat per aquest terme neutre, que engloba qualsevol part de la llengua: registre, varietat, estil o dialecte. Per tant, les alternances de codi poden ser alternances entre llengües, registres, varietats, estils o dialectes, entre altres. La proposta que fa Gardner-Chloros (2009), en canvi, és més

concreta i específica, però alhora discrimina certes parts de la llengua. El que és d'especial interès de la seva definició, però, és que l'autora al·ludeix als participants, que, com a mínim, són bilingües (atès que en alguns casos es tracta de parlants multilingües).

Autors com Auer (1988) defensen que l'alternança de codis és una mostra de la manca de domini per part dels parlants en alguna de les llengües, però de fet, segons autors com Olson (2013), és ben al contrari. Els parlants bilingües tenen interioritzades i estructurades les llengües en els diferents nivells lingüístics respectius (sintàctic, gramatical, fonològic, etc.) i, per tant, saben utilitzar-les independentment. Tanmateix, tenen la capacitat d'alternar-les i combinar-les quan és necessari en el context (Olson, 2013, p.407). En l'apartat anterior, però, s'ha reiterat el fet que no existeix un bilingüisme homogeni, sinó que el nivell de competència en les llengües depèn de diferents factors. Per tant, l'afirmació que les alternances de codi no responen a una manca de domini en alguna de les dues (o més) llengües no es pot fer lleugerament. De fet, Auer (1988), basat en un estudi de cas propi, arriba a la conclusió que en certs casos les alternances de codi posen de manifest que el parlant té dificultats en una de les llengües. D'altra banda, aquests obstacles lingüístics contribueixen que el parlant tingui preferència per l'altra llengua i que, per això, alterni les dues o pretengui que la conversa sigui completament en la llengua en la qual mostra més seguretat (pp.195-196).

Arribats a aquest punt, sorgeix la següent pregunta: per què recorren a les alternances de codi els parlants bilingües? Myers-Scotton (1997), d'acord amb el que exposa Auer (1988), argumenta que els parlants bilingües aprofiten la seva situació lingüística —en aquest sentit privilegiada, respecte de la dels monolingües— per solucionar problemes relacionats amb la llengua oral (pp.1-2). És a dir, poden resoldre aquella part de la llengua en la qual tenen dificultat introduint l'element equivalent de l'altra llengua. Com s'exposarà breument, la introducció d'un element d'una altra llengua no és aleatòria, sinó que s'ha d'adequar a les normes gramaticals i sintàctiques de la llengua a la qual s'incorpora. A més a més, Myers-Scotton (1997) subratlla que les alternances són una manera d'incrementar la flexibilitat en l'expressió (p.1). És evident que podent utilitzar dues llengües diferents, amb les seves respectives gramàtiques, vocabulari, expressions, etc. la riquesa del producte final serà molt més elevada.

Tanmateix, segons Gumperz (1982), les alternances de codi no només responen a qüestions lingüístiques i pràctiques, sinó que també es poden emprar com una eina per crear èmfasi, per reproduir les paraules d'una altra persona i per establir una distància social (citada per Auer i Eastman, 2010, p.88). Auer i Eastman (2010) afegeixen la manifestació de la classe social i les preferències ideològiques, polítiques i/o ètniques (pp.90-91). Auer (2005) remarca la importància de la identitat social i el paper que aquesta juga en les alternances de codi. Contempla l'alternança de llengües com una manera d'afegir trets ètnics a la llengua del dia a dia, tenint en compte que la llengua majoritària és neutra, mentre que la minoritària és la que rep tot el pes cultural i social (p.405).

Altrament, Giles (2007) desenvolupa la Teoria de l'Acomodació Lingüística, segons la qual els parlants modifiquen la manera de comunicar-se amb l'objectiu d'augmentar o disminuir la distància social respecte dels seus interlocutors. Aquests canvis en la comunicació responen a factors contextuais, sociohistòrics i d'identitat (p.293). Segons l'autor, hi ha dues estratègies principals per modificar la comunicació: la convergència i la divergència, que disminueixen i augmenten la distància entre el parlant i l'interlocutor, respectivament. Una altra estratègia, relacionada amb la de divergència, és la de manteniment, que té lloc quan un parlant persisteix en la seva varietat, registre o llengua, encara que no coincideixi amb la de l'interlocutor (p.295). És crucial entendre que en interaccions en què hi ha membres de diferents grups socials, els individus representen els grups als quals pertanyen i que la manera com es comuniquen fa palesa la relació entre aquests grups (p.299).

Així doncs, les alternances de codi, per una banda, permeten als seus parlants amagar possibles dificultats lingüístiques, alhora que enriquir el seu discurs, i per l'altra, són un instrument social molt poderós. No obstant això, les alternances de codi s'emmarquen en unes circumstàncies concretes i canviants. Gumperz (1982) considera que la millor manera d'estudiar i entendre les alternances de codi és emmarcant-les en un context, en el qual intervien diferents factors (citada per Auer i Eastman, 2010, p.88). Tot i l'existència d'un conjunt de patrons, hi ha una sèrie de factors relacionats amb la tria lingüística, amb el context sociolingüístic i amb els parlants i les comunitats que hi intervien que modifiquen les situacions (Gardner-Chloros, 2009, p.5). De fet, segons Codó (2012), no és d'estranyar que els comportaments lingüístics difereixin inclús entre

comunitats de la mateixa parla, ja que també hi prenen part trets culturals. Per exemple, les actituds culturals i lingüístiques d'un parlant espanyol de Galícia no seran les mateixes que les d'un parlant espanyol de les Illes Canàries (p.23).

2.2.2 *Classificació*

Ja hem vist com Gumperz (1982) introdueix la noció del context i la importància que té en les alternances de codi. De fet, gràcies a les aportacions d'aquest autor arribem als models d'Auer (1998), sense deixar de banda les teories de Poplack (1980) i Myers-Scotton (1993).

Juntament amb Blom, Gumperz (1972) proposa dues classificacions de les alternances de codi: les situacionals i les metafòriques. Per una banda, les situacionals depenen dels elements que estrictament no formen part de la interacció en si, com ara els parlants que intervenen, els rols que té cadascun d'ells i el tipus de situació o el tema de conversa (citats per Codó, 2012, p.25). Gumperz i Blom (1972) posen com a exemple una situació en què un professor imparteix una classe magistral en la llengua X, però quan pretén que els estudiants intervinguin i participin en debats, canvia a la llengua Y. D'aquesta manera sostenen que hi ha una relació directa entre la llengua i la situació social (p.126). Van adonar-se, però, que realment no existeix una delimitació tan clara entre la llengua parlada i la situació, sinó que, més aviat, els parlants bilingües sovint utilitzen les dues llengües (o els dos sistemes lingüístics) en una mateixa interacció conversacional, sense diferenciar la situació en la qual es troben o els rols que s'hi desenvolupen. Això és el que van anomenar *alternances metafòriques* o *conversacionals* (citats per Codó, 2012, p.25).

Posteriorment, Gumperz (1982) detecta sis funcions de les alternances de codi: per citar les paraules d'una altra persona, per especificar a qui es dirigeix un missatge en concret, per introduir interjeccions o èmfasis, per fer una reiteració, per introduir un tema en una llengua i explicar-lo en una altra i, finalment, per mostrar el grau d'objectivitat d'un missatge (citats per Halim i Maros, 2014, p.128).

Auer (1998) considera que els aspectes sociolingüístics que envolten una situació no determinen la tria de la llengua. És a dir, el fet que els parlants es comuniquin en una llengua o una altra no depèn del tipus de situació, dels rols dels parlants o del tema de conversa. En segon lloc, Auer (1998) critica la tendència dels autors a centrar-se en el paper dels parlants i del tema de la conversa des d'un punt de vista extern, en comptes de la interacció pròpiament dita (p.3). El que es critica, doncs, és el fet que es busqui informació fora de la interacció que té lloc —per exemple, quina és la procedència dels parlants—, abans de prestar atenció als fenòmens que es produeixen dins d'aquesta mateixa —com ara la preferència lingüística dels parlants o la direccionalitat de l'alternança— (citats per Codó, 2012, p.28).

A partir d'aquestes premisses, diferencia dos tipus d'alternances: les relacionades amb el discurs i les relacionades amb els participants i/o preferències lingüístiques. Dins d'aquestes dues alternances, es poden trobar comportaments, en més o menys mesura, homogenis, que s'han classificat en quatre models.³

El primer model (1) té dues vessants: *Model 1a: A1 A2 A1 A2 // B1 B2 B1 B2* i *Model 1b: A1 A2 A1 A2 A1 // B1 B2 B1 B2*. La primera vessant (1a) indica que el parlant 1, respectant els torns de parla, fa un canvi de codi, que és acceptat pel parlant 2. En la segona vessant (1b), per altra banda, el canvi de codi es produeix dins el mateix torn de parla d'un dels parlants i també és acceptat per l'altre parlant. En ambdós casos, les alternances tenen lloc dins el marc discursiu, ja que el canvi de codi indica un canvi en la conversa (per exemple, en el tema) i en com aquesta s'organitza (citats per Guerini, 2006, p.79).

El segon model (2) parteix de la base que els parlants inicien una conversa en la qual cadascun utilitza la seva llengua respectiva, com s'indica a continuació: *Model 2: A1 B2 A1 B2 A1 B2*. Aquest model pot obtenir dues respostes diferents: *Model 2a: A1 B2 A1 B2* o *Model 2b: B1 B2 B1 B2*. En el primer cas (2a), els parlants no fan un canvi de codi, sinó que mantenen les seves llengües respectives. En el segon cas (2b), un dels parlants fa un canvi de codi i adopta la llengua de l'altre parlant com a llengua base de la conversa. Aquest model, doncs, es basa en la preferència lingüística dels parlants, que negocien el codi de la conversa (citats per Galindo, 2000, p.38).

³ La lletra indica la llengua emprada i el número, el parlant en torn de parla.

El tercer model (3) segueix l'estructura *Model 3: AB1 AB2 AB1 AB2*. En aquest cas, ambdós parlants combinen les dues llengües en un mateix torn de parla (citats per Galindo, 2000, p.38). El quart i últim model (4) rep el nom de *transferència* i segueix el següent patró *Model 4: A1 [B1] A1*. En aquest cas, s'observa clarament com el mateix parlant utilitza una llengua base, a la qual introdueix elements de l'altra llengua (citats per Galindo, 2000, p.38).

L'aportació de Poplack (1980) quant a les alternances de codi ha creat, segurament, el marc conceptual més acceptat i estès. La seva classificació es fonamenta en la posició que ocupen les alternances dins de l'oració, i en distingeix tres: les alternances d'etiquetes, les alternances intersentencials i les alternances intrasentencials.

En primer lloc, les alternances d'etiquetes consisteixen a introduir etiquetes —en anglès, *tags*— o noms d'una llengua en oracions formades en una altra llengua. Exemples de l'anglès serien *you know* o *right* (citats per Al Abdely, 2016, p.11). Segons Poplack (1980), aquest tipus d'alternances tenen més llibertat, ja que no modifiquen l'ordre gramatical, i a més, poden ocupar qualsevol posició dins l'oració (p.589). Es podria dir que tenen una funció més aviat emfàtica.

En segon lloc, les alternances intersentencials tenen lloc fora de l'oració, de manera que una oració es forma en una llengua i la següent oració, en una altra (citats per Al Abdely, 2016, p.11). Així, cada oració segueix les normes gramaticals de la llengua en la qual s'ha format.

En tercer i últim lloc, les alternances intrasentencials poden afectar a una oració, a una frase o a una paraula (citats per Al Abdely, 2016, p.12). Aquest tipus d'alternances poden ser més complexes, ja que han de concordar gramaticalment amb la resta de l'oració, que apareix en una altra llengua (Poplack, 1980, p.589). De fet, Poplack (2004) va arribar a la conclusió que només els parlants bilingües que tenen un domini molt elevat en les dues llengües són capaços d'alternar entre ambdues en el mateix nivell oracional (p.594).

Finalment, Myers-Scotton (1993), a partir de les alternances intrasentencials de Poplack (1980), crea el seu propi model, en anglès *Matrix language frame model*. Segons aquest

model, hi ha una llengua dominant (*matrix language* o ML), que estableix el marc morfosintàctic, i una llengua dominada (*embedded language* o EL), de la qual s'introdueixen elements a la llengua dominant (citat per Koban, 2013, p.1175). L'autora distingeix tres tipus de constituents que es poden formar.

El primer constituent està format per morfemes de la llengua dominant i segueix la sintaxi d'aquesta (ML). El segon, està format tant per morfemes de la llengua dominada (EL), com de la dominant (ML), però es construeix amb la sintaxi de l'última. I el tercer està format per morfemes de la llengua dominada (EL) que s'emmarquen dins una estructura en la llengua dominant (Myers-Scotton, 1997, p.6). Un altre apunt que fa l'autora és que els morfemes que aporta la llengua dominant (ML) són funcionals o gramaticals (morfemes de flexió, conjuncions, preposicions) i estableixen les relacions que es formen entre la resta de morfemes. En canvi, els morfemes que aporta la llengua dominada (EL) són normalment de contingut, com ara noms, adjectius i verbs.

El model de Myers-Scotton (1993) és molt més extens i inclou altres hipòtesis, com ara l'ordre dels constituents, que són determinants en estudis en què es contraposen llengües amb estructures diferents, com ara el japonès i l'anglès. En aquest treball, però, tenint en compte que les dues llengües que s'estudien formen part de la mateixa família, la hipòtesi mencionada, així com d'altres, no són pertinents. La idea transcendent és la relació asimètrica que hi ha entre les dues llengües que estan en contacte, atès que la presència i l'ús d'una d'elles es sobreposa quant a l'altra.

Per concloure, hem vist la contribució de quatre autors, que es prendran com a base per a l'anàlisi. Per una banda, l'aportació de Gumperz (1982) és rellevant, ja que exposa les diferents funcions a les quals responen les alternances de codi. En segon lloc, la classificació d'Auer (1998), des d'un punt de vista pragmàtic, permetrà saber com les alternances de codi modifiquen el discurs i quines són les actituds dels participants. D'altra banda, seguint la classificació de Poplack (1980), es podran classificar les alternances en funció de com s'organitzen en l'àmbit gramatical. Finalment, partint del model teòric de Myers-Scotton (1993), s'establirà la relació asimètrica entre les llengües que intervenen.

3. METODOLOGIA

El principal objectiu del treball és observar quines conductes, patrons i comportaments sorgeixen d'entre les interaccions entre parlants d'L1 català i parlants d'L1 castellà. Per tal de poder assolir aquest propòsit, en un primer moment es va plantejar cercar un grup reduït de persones que complissin el perfil descrit. A continuació es crearia una situació en què aquestes persones haguessin d'interactuar i conversar entre elles per tal d'observar què hi sorgia. Aquesta conversa s'hauria d'enregistrar i posteriorment transcriure. A causa de les recents circumstàncies excepcionals de la COVID-19, l'opció presencial quedava descartada. Amb el fi de mantenir al màxim la fidelitat de la metodologia inicial, s'ha proposat un nou mètode que alhora sigui igual de productiu i rellevant.

Des del primer moment en què es va presentar la situació actual, la meua intenció era oferir una alternativa que em proporcionés les dades suficients per a la continuïtat del treball i que, a més, aquestes no deixessin de ser pertinents al marc teòric prèviament establert. Gràcies a l'estesa oferta de possibilitats que Internet posa a l'abast, la cerca d'una alternativa no ha sigut difícil. Aprofitant que ara més que mai s'estan usant aplicacions i eines per fer videoconferències, he optat per recórrer a l'opció segurament preferida dels usuaris, les videotrucades de WhatsApp. Es tracta d'una aplicació d'ús habitual, per la qual cosa els participants no se l'hauran de descarregar expressament i es sentiran més còmodes a l'hora de manejar-la.

En la nova metodologia l'únic aspecte que canvia és la no presencialitat, ja que els participants hauran de mantenir igualment una conversa espontània, però via telemàtica. Si abans ja era un requeriment que el grup de participants fos reduït perquè no es col·lapsessin converses (la qual cosa passa molt sovint), ara encara ho és més. En ser una modalitat en línia, molt fàcilment es barregen les veus, es congela la imatge, es senten sorolls de fons, entre d'altres. Per aquest motiu he decidit que les interaccions siguin entre tres persones. Aquest treball, per tant, no pretén fer una anàlisi quantitativa, sinó més aviat qualitativa.

D'altra banda, soc conscient de les limitacions que presenta la virtualitat i dels matisos que es poden perdre, com ara el llenguatge no corporal, que complementa el llenguatge

oral. Tanmateix, el que s'analitzarà i, per tant, el que ha de rebre més pes, és la comunicació oral. Per això, i per no condicionar l'espontaneïtat de les interaccions, l'enregistrament serà únicament oral (i no pas audiovisual) i posteriorment serà transcrit.

3.1 Variables de control

Com tot treball, les dades recopilades han d'estar emmarcades dins unes variables de control, per tal que siguin el més homogènies possible i així extreure conclusions objectives. Dins d'aquestes variables s'han tingut en compte quatre factors principals quant al perfil dels participants: la zona geogràfica, la llengua primera (L1), el nivell de formació i la franja d'edat. Mentre que les dues primeres variables han estat establertes des dels inicis del treball, les dues últimes podien estar subjectes a canvis.

Des d'un bon principi, es va delimitar el treball tenint en compte dues variables, la zona geogràfica i la llengua primera. Pel que fa a la primera, la localització escollida és la del meu poble, Calella de Mar, a la comarca del Maresme (Barcelona). Quant a la segona, els parlants han de ser bilingües en català i castellà i hi ha d'haver diversitat de llengües primeres: com a mínim un parlant d'L1 català i un d'L1 castellà.

Aquest treball, doncs, no pretén ser representatiu de la comunitat bilingüe en les llengües català-castellà i l'estudi que es proposa no és en cap cas exhaustiu, sinó qualitatiu d'una petita mostra. Coneixent les limitacions físiques a les quals estic exposada, el mostreig del treball estarà format per un grup reduït de tres persones, que s'han escollit a partir de l'accessibilitat. Atès que aquest treball es va concebre a partir d'un grup bilingüe català-castellà específic que forma part del meu entorn, vaig considerar adient fer una prova amb aquest per comprovar-ne la viabilitat. Posteriorment, vaig decidir recórrer a aquest mateix grup perquè formés part del mostreig, de manera que les variables de control de l'edat i el nivell de formació s'han escollit en funció d'aquesta mostra.

La variable del nivell de formació no s'ha considerat una dada significativa per al treball, atès que es necessitaria una mostra més representativa per a extreure conclusions pertinents. D'aquesta manera, tot i que el nivell de formació és una variable que s'ha

tingut en compte, la resposta a aquesta variable no s'ha utilitzat per a destriar els participants. Pel que fa a l'edat, s'ha establert una franja de 20 anys, que comprèn des dels 40 fins als 60 anys. Es tracta, doncs, de persones que es troben en l'etapa adulta.

3.2 Descripció del mostreig

El mostreig final està format per tres persones, concretament tres dones, d'entre 43 i 49 anys, el perfil de les quals es mostra en la següent taula. D'aquestes tres participants, n'hi ha dues que tenen com a L1 el castellà, enfront d'una que té el català. Per entendre la situació bilingüe d'aquest grup i les alternances que es puguin produir dins d'aquest, és important analitzar informació sobre el seu lloc de naixement. Per tal de mantenir l'anonimat, es faran servir les següents denominacions: P1, P2 i P3.

	Edat	L1	Lloc de naixement	Edat d'arribada a Catalunya	Nivell d'estudis
P1	49	castellà	Castella i Lleó	16	Bàsics
P2	43	castellà	Illes Canàries	7	Bàsics
P3	49	català	Catalunya	-	Superiors

Taula 1. Informació sobre les participants

En aquest cas, conèixer el lloc de naixement de les participants és rellevant, atès que aportarà informació sobre les seves L1. No és d'estranyar que les parlants nascudes fora de la comunitat autònoma de Catalunya tinguin el castellà com a L1. S'ha de tenir en compte, igualment, l'edat amb què van arribar a Catalunya, ja que això ens dirà quan van entrar en contacte amb la llengua catalana. En el cas de la participant P2, l'arribada a Catalunya va ser anterior a la pubertat, a l'edat de 7 anys. La participant P3 hi va arribar durant l'adolescència, amb 16 anys. De totes maneres, el temps que han viscut a Catalunya, en ambdós casos, supera el temps viscut a les respectives poblacions de naixement. Es podria interpretar que, a causa de la durada de la immersió lingüística, ambdues participants tenen un domini acceptable en català. No interessa tant, però, conèixer si el domini de les dues llengües és equilibrat. El que és especialment pertinent

és observar com flueixen les interaccions en la conversa tenint en compte aquest rerefons geogràfic i lingüístic.

La participant P3 és l'única que té el català com a L1 i, també, l'única nascuda a Catalunya. En aquest cas, el contacte amb l'L2 (el castellà) és molt més previ que no pas en les participants P1 i P2. A l'haver nascut a Catalunya, on no només es parla el català, sinó també el castellà, és inevitable el contacte amb aquesta llengua. A més a més, no ens hem d'oblidar que les persones d'aquesta generació van ser escolaritzades en castellà, per tant, si no es tenia ja com a L1, s'acabava aprenent des d'una edat molt avançada. D'aquesta manera, el bilingüisme es feia molt prominent.

3.3 Preguntes de recerca

Un cop analitzades les característiques lingüístiques de cada participant, es poden formular una sèrie de preguntes sobre com progressaran les interaccions.

En primer lloc, en quina llengua seran? En català, castellà o cada parlant mantindrà la seva L1? Com proposa Auer (1998), en les interaccions es poden trobar diferents models. És possible que les parlants negociïn quina llengua s'estableix com a base per a dur a terme la conversa, sent partidaris de la seva pròpia L1. D'aquí poden sorgir dues vessants: que les parlants es posin d'acord en una de les llengües o, al contrari, que no es posin d'acord i cadascuna mantingui la seva llengua primera. Partint de la base que dues de tres participants comparteixen el castellà com a L1, és molt probable que aquesta sigui la llengua de la conversa.

En segon lloc, totes les parlants faran alternances de codi? Si s'estableix una de les llengües com a base, molt probablement la parlant (o parlants) que haurà d'emprar la seva L2 faci alternances introduint elements de la seva L1, a la qual té accés més ràpidament. Tot i que poc probable, s'ha de contemplar la possibilitat que no es produeixin alternances de codi, la qual cosa descartaria la primera hipòtesi de partida.

Finalment, si les parlants fan alternances de codi, per què en fan? Alguns dels usos mencionats són l'accessibilitat d'una llengua en particular en un moment en concret, la

reivindicació d'un ús ideològic i identitari, la preferència lingüística o usos més discursius com ara la reiteració, interjecció o citació.

3.4 Enregistrament i transcripció

Un cop establert el grup que forma part del mostreig i l'eina que s'utilitzarà per recollir les dades, només quedava l'últim pas, que consistia a reunir les participants i, amb el seu previ permís, enregistrar les interaccions. Segons si aquestes eren prou riques o no per al treball, no es descartava l'opció de recopilar més d'un enregistrament. El primer enregistrament té una durada de 30 minuts aproximadament, per la qual cosa s'ha considerat que no seria necessari obtenir-ne un segon.

Atès que l'objectiu era transcriure aquesta gravació, només s'han triat les parts més rellevants, és a dir, aquelles que representaven una aportació més qualitativa per al treball (equivalen a quatre pàgines, 104 torns de paraula). Finalment, la transcripció (inclosa als annexos) consta de quatre fragments diferenciats, dividits segons el segment de la transcripció a la qual pertanyen. Els quatre fragments formen part d'una conversa continuada, de la qual s'han omès certes parts que no s'ha considerat pertinents. Per tant, tot i que no es perceben, els canvis en els temes de conversa no són directes, sinó que han anat fluïnt a mesura que també ho ha fet la interacció. El tema inicial de la conversa és, concretament, l'aplaudiment diari de les 20 hores en honor als sanitaris i personal indispensable durant la pandèmia. A partir d'aquest van sorgint subtemes, com ara, les cançons que els veïns reproduïxen a aquesta hora, veïns que pengen pancartes amb motiu de celebració d'un aniversari, entre altres. Es tracta de temes propis de la comunicació oral i espontània.

Per fer referència a les participants s'han fet servir les nomenclatures P1, P2 i P3. Cadascuna de les seves intervencions està numerada per així facilitar-ne la citació a l'anàlisi. Les interaccions en castellà apareixen en lletra rodona i les del català, en lletra cursiva.

4. ANÀLISI DE LES DADES

En aquest apartat es farà una anàlisi de les alternances de codi partint de les aportacions prèviament exposades: en primer lloc, d'Auer (1998), en segon lloc, de Poplack (1980) i Myers-Scotton (1993) i finalment, de Gumperz (1982).

A grans trets, hi ha una sèrie de característiques que es fan paleses i que són pertinents de destacar abans d'entrar en l'anàlisi. Per una banda, la conversa s'inicia en castellà. De fet, aquesta és la llengua base de les interaccions, tot i que, com es veurà a continuació, n'hi ha que es fan en català. El motiu pel qual la llengua base és el castellà respon al fet que és la llengua que fan servir totes les participants i la que es fa servir amb més recurrència.

Per una altra banda, destaca a simple vista que la participant P1 és l'única que, excepte en un parell de casos, només intervé en castellà. En canvi, tant P2 com P3 també participen en català i, a més, alternen les dues llengües.

4.1 Classificació pragmàtica: Proposta d'Auer (1998)

La classificació d'Auer (1998), basada en quatre possibles models, adopta una perspectiva pragmàtica de la llengua, que depèn sobretot de les actituds dels parlants i de les seves preferències lingüístiques. A continuació s'analitzaran les intervencions prenent com a punt de partida les quatre vessants d'aquest autor. El Model 1 presenta un canvi de tema acompanyat d'un canvi de codi, el Model 2 és una negociació del codi, el Model 3 mostra el que Auer anomena una doble identitat i el Model 4 és l'equivalent a una transferència.

En el primer fragment (línies 01-15) no es detecta cap patró que es pugui emmarcar dins d'aquests models. Al tractar-se de l'inici de la interacció, es poden trobar diferents comportaments, en què el castellà és principalment la llengua base, però també hi ha alternances aïllades que combinen el castellà i el català (línia 05) i intervencions íntegrament en català (línies 06, 08, 09). És més endavant quan, a poc a poc, es comencen a traçar patrons que encaixen dins la classificació.

El segon fragment (línia 16) s'inicia en castellà. A partir de la línia 22 es troba plasmat el Model 1b (canvi de tema; no es respecten els torns de parla), com mostra la Figura 1. Aquesta intervenció de P3 es pot dividir en dues parts segons les llengües que emprava, la primera en castellà i la segona en català. Per tant, és la mateixa parlant la que marca el canvi de codi castellà-català. Aquesta alternança indica també un canvi en el discurs, que s'especialitza en un tema concret. La participant P2 admet el canvi i alterna del castellà al català. De fet, és només P2 qui accepta el canvi, ja que les interaccions són entre aquestes dues participants. A la línia 29, P1 intervé en castellà, però les altres parlants segueixen mantenint el català com a codi comú, fins a la línia 33.

20. P2: La tía de mi nuera.

21. P1: Aaaah vale.

22. P3: *¿La tía de tu nuera? Però a veure, a veure, de quin fill? La filla de quina germana és?*

23. P2: *Com que de quin fill? Aquesta és la germana de la mare de la meva jove.*

24. P3: *Vale, i de quina germana és? Perquè totes són noies?*

25. P2: *Jo què sé...! Una morena que viu...*

26. P3: *Totes són morenes.*

27. P2: *Una que viu al carrer Bruguera. Al costat de l'estètica aquella...*

28. P3: *Osigui hi ha les grans, que una és la Maria, la de la roba, una que treballava la Fort o no sé on... la que anava al Pisco!*

29. P1: No... esta tiene un nene

30. P2: *No, no... la que té les nenes! La que té les nenes!*

31. P3: *Ah, aquesta és la petita. Aquesta és la Rosa, no? És més petita.*

32. P2: *Que s'ha separat de l'home.*

33. P3: *Sí.*

Figura 1. Alternança del Model 1b

A la Figura 2, partir de la línia 33, es pot trobar representat el Model 2 (negociació del codi), atès que P2 fa un canvi del català al castellà. Sembla que primer P3 estigui negociant per mantenir el codi en català, mostrant una actitud de resistència (línia 35),

però en el moment en què P1 intervé també en castellà (línia 36), P3 accepta finalment el canvi introduït. Aquest gest es pot observar a la línia 37. En aquest mateix fragment, la parlant P3 fa una transferència (Model 4) a la línia 35. S'introdueix el determinant "esta" del castellà, en una oració sintàcticament en català. L'ús de la paraula en castellà, en comptes del seu equivalent en català "aquesta", podria respondre a una qüestió d'accessibilitat.

33. P3: *Sí.*

34. P2: *Se ha separado del hombre, del marido y ahora está con el de... el de la Gavina.*

35. P3: *El de la Gavina. Esta és la petita, és la Rosa. Que té dos anys menys.*

36. P1: *Ah vale, ah vale. Yo no la conozco.*

37. P3: *Esta es la pequeña.*

Figura 2. Alternança del Model 2 i Model 4

A la línia 70 de la Figura 3, es torna a fer palès el Model 1, corresponent a la variant 1a (canvi de tema; es respecten els torns de parla). La participant P2, en aquesta ocasió, proposa un canvi de codi del castellà al català després de la intervenció en castellà de P3 (línia 69). El canvi de codi castellà-català és acceptat per la participant P3, de manera que ambdues participants mantenen una conversa bidireccional en català, fins a la línia 77. Una altra vegada, s'observa com la participant P1, per certs motius, no pren part en aquesta interacció.

70. P2: *La de Can Mas.*
71. P3: *¿Qui dius?*
72. P2: *¿La de Can Mas has dit?*
73. P3: *No, no, a veure. Ha dit la Isabel, la de Can Llobet.*
74. P2: *No, jo te dic la que està sempre a la caixa, la maca.*
75. P3: *Ah, aquella és la Rita. La Rita deu tenir parella. Bueno, saps amb qui estava casada, no?*
76. P2: *Sí, sí sí.*
77. P3: *Tu sabes con quién estaba casada, ¿no?*
78. P1: *Siiii.*

Figura 3. Alternança del Model 1a

La Figura 4 exposa com la participant P1 (línia 83) fa una transferència, que segueix el Model 4, en la qual introdueix un element del català —concretament, la paraula *casament*— en una oració construïda en castellà. Tenint en compte que la participant P2 reproduïx la mateixa oració abans i la mateixa paraula, pròpia del català, es podria argumentar que el que ha fet P1 és parafrasejar l’oració original, però en la seva L1 —el castellà— introduint-hi literalment un element del català. No només el castellà és l’L1 d’aquesta participant, sinó que, com s’ha exposat, també és la llengua base, per la qual cosa no és estrany que hagi transferit un element del català en una oració al castellà i no al revés.

82. P2: *Li va fer en Miquel el casament.*
83. P1: *En Miquel, le hizo el casament.*

Figura 4. Alternança del Model 4

Finalment, a la Figura 5 es poden trobar dos elements destacables. En primer lloc, P3 (línia 94) inicia una nova conversa tot fent un canvi de codi castellà-català. Aquesta alternança no és acceptada per la resta de participants, que mantenen les seves respectives

interaccions en castellà. Al cap de cinc intervencions, però, és P1 (línia 99) qui fa el mateix: marca un canvi en la conversa canviant la llengua de la interacció. La resposta de les participants, en aquest cas, és totalment diferent. Per una banda, P3 primer no admet el canvi (línia 100), i manté la conversa en castellà, cosa que han fet prèviament les seves interlocutores quan, minuts abans, ella ha pres la mateixa iniciativa. Tot seguit, P2 respon a P3 en català i, consegüentment, P3 respon introduint una alternança: la primera part de la intervenció en català i la segona en castellà (línia 102).

Aquí ens trobem davant de dues possibilitats d'un Model 1a (canvi de tema; es respecten els torns de parla). La primera és que el canvi de codi que proposa P3 no és acceptat o introduït per la resta, mentre que la segona es caracteritza precisament perquè les participants, tot i que amb certa resistència al principi, reben el canvi de P1. Davant d'aquesta situació, sorgeix la següent pregunta: com és que en un període de temps tan curt dues parlants diferents han pres la mateixa iniciativa i una s'ha seguit, però l'altre no? A més a més, s'ha de tenir en compte que s'ha acceptat el canvi de castellà-català de P1, que té com a L1 el castellà, però no el de P3, que, precisament, té el català com a L1.

94. P3: *Jo m'he costipat.*

95. P1: *¿Sí?*

96. P3: *Sí, ayer iba con la cabeza mojada. O el otro día que me salí ahí al balcón.*

97. P1: *Aahhh, ya puede ser, ya puede ser, eh.*

98. P3: *Sí, pero bueno.*

99. P1: *Què, ja teniu el sopar fet?*

100. P3: *No, però como he pedido comida al Marina hoy.*

101. P2: *Ah, és veritat, avui és diumenge.*

102. P3: *Sí, mira, he demanat Marina. Y no nos lo hemos comido todo, y lo que ha sobrado para la noche, y fuera.*

103. P2: *Ah, que has demanat al migdia.*

Figura 5. Alternança de dos Models 1a

En general, el model amb més presència en aquestes interaccions és el Model 1 (canvi de tema). Aquest model, com s'ha pogut observar, posa de manifest un canvi en el discurs i en com aquest s'organitza. En el moment en què hi ha un canvi d'aquesta mena, és

d'esperar que ocorri algun fenomen en la conversa, encara que sigui molt subtil. Es pot utilitzar per marcar l'inici d'una nova conversa, per fer un parèntesi, obrint un nou debat i posteriorment seguir amb la conversa inicial, per indicar a qui va dirigit aquell missatge i una infinitat més de possibilitats.

El Model 2 (negociació del codi) s'ha mostrat explícit en un fragment, però es pot trobar sovint en un segon pla, quan les participants mostren certa resistència davant dels canvis de codi. El que proposa Auer (1998) és que els participants o bé mantenen les respectives llengües o bé en trien una com a base. El que s'ha observat no és tan concloent, sinó que en moments determinats les participants duen a terme una interacció en les diferents llengües, ja sigui perquè s'expressen millor en les seves L1 o perquè d'alguna manera estan negociant el codi d'un fragment en concret, per a més tard seguir en la llengua dominant (el castellà, en aquest cas).

El Model 3 no està plasmat com a tal. El que proposa aquest model és que tots els parlants que intervenen, en cadascuna de les intervencions, alternen entre les dues llengües. Aquesta tendència posa de manifest una doble identitat, és a dir, els parlants s'expressen contínuament en les dues llengües, mostrant així que pertanyen alhora a ambdós grups lingüístics i socials. Mentre sí que es troben alternances, aquestes formen part del discurs de manera més aïllada, en comptes de ser un vaivé de *codeswitching*.

El Model 4 (transferència), present dues vegades, introdueix la paraula d'una llengua en una oració de l'altra llengua. Com s'ha observat, aquest tipus d'alternança deu respondre a quina és la llengua a la qual es té més accés en un moment concret.

La classificació d'Auer (1998), doncs, és pertinent per entendre les preferències lingüístiques de les parlants i extreure observacions concloents com les proposades a continuació. La llengua base, o llengua comuna, és el castellà. Les participants P2 i P3, però, sovint es comuniquen entre elles en català, però amb P1 en castellà. De fet, la participant P1 és la que menys canvis segueix i es manté durant la major part de la conversa en la seva L1, el castellà. És per això que quan P2 i P3 interaccionen entre elles en català, P1 es manté al marge o fa intervencions breus i puntuals. La participant P2 té més tendència a introduir alternances de codi en una mateixa seqüència de parla. Tanmateix, la participant P3 és la que recorre més sovint als canvis de codi, canviant del

castellà al català. També és la que mostra resistència, en certs moments, a fer el canvi oposat quan és una altra participant que el sol·licita.

4.2 Classificació gramatical: Proposta de Poplack (1980) i Myers-Scotton (1993)

La proposta d'Auer (1998) ha permès extreure unes primeres conclusions que ens permeten entendre com les participants gestionen les seves interaccions segons les seves L1 i preferències lingüístiques. La proposta de Poplack (1980), amb una perspectiva més gramatical, oferirà informació sobre com s'organitzen les alternances dins el discurs, és a dir, a quin nivell lingüístic es construeixen. Mentre que Auer (1998) estudia les alternances segons com aquestes interaccionen entre els diferents participants, Poplack (1980), en canvi, es centra en les alternances en si, independentment de com interaccionen entre elles.

Els tres tipus d'alternances són les alternances d'etiquetes, les alternances intersentencials (que tenen lloc fora de l'oració) i les alternances intrasentencials (que poden afectar una paraula, una frase o una oració). Myers-Scotton (1993) analitza les últimes i presta especial atenció a quin és el paper que desenvolupen les dues llengües.

4.2.1 Alternances d'etiquetes

En primer lloc, les alternances d'etiquetes⁴ (o *tag-switch* en anglès) es podria afirmar que són les més simples, atès que no afecten l'estructura sintàctica de l'oració. Els exemples que s'han pogut trobar en els quatre fragments són dos.

El primer cas de *tag-switch* es mostra a la línia 51 de la següent figura i és el marcador discursiu “clar”. L'oració sencera està sintàcticament formada en castellà, tot i que també hi ha una alternança intrasentencial que segueix l'estructura del català. Aquesta etiqueta

⁴ Es farà servir la paraula “etiqueta” per mantenir la traducció de l'anglès (“tag”), però funcionalment es tracta d'un marcador del discurs.

no aporta cap contingut semàntic ni afecta l'estructura de la frase, que de per si ja és prou breu. De fet, si l'etiqueta estigués en castellà o si s'eliminés, no es perdria ni canviaria el significat.

51. P3: Sí, sí sí. Ella me lo dijo un día, que está negra porque *diu* “*És que clar, veig que no surt, no surt mai, tot el dia està a casa, no té gaires amics*”. *I clar*, hombre, normal. Con esta edad tu lo que quieres es que tu hijo salga y se lo pase bien.

Figura 6. Alternança de l'etiqueta “clar”

La Figura 7, línia 63, exemplifica que torna a ser P3 qui introdueix una etiqueta en català, “carai”. En aquest cas, la interacció consta únicament de tres paraules, de les quals una es repeteix. Tot i això, es pot afirmar que es tracta d'una alternança per dos motius. El primer és que l'altra paraula, “vale”, que es repeteix, és del castellà, tot i que també té una forta presència en el discurs espontani i oral en català. El segon respon al fet que si es pren el context no tan immediat, sinó més panoràmic (les intervencions prèvies i posteriors), s'observa fàcilment que forma part d'una interacció en castellà.

63. P3: *Carai... vale, vale.*

Figura 7. Alternança de l'etiqueta “carai”

És la mateixa participant qui aporta aquestes alternances. Es tracta d'alternances d'un tipus de marcadors discursius que són pròpies del discurs espontani. Potser és per aquest motiu que la parlant en qüestió, que té el català com a L1, fa servir aquestes expressions en català i no en castellà, la qual cosa no resultaria tan natural.

4.2.2 Alternances intersentencials

El cas de les alternances intersentencials és més fàcil de detectar, ja que clarament marquen una fragmentació en què una part de la interacció s'ha format en català i l'altra en castellà. D'aquest tipus se'n troben quatre i són les corresponents a les línies 05, 22, 91 i 102.

D'aquestes quatre alternances intersentencials hi ha tres aspectes que destaquen. En primer lloc, de les quatre alternances, tres (05, 91 i 102) segueixen el mateix ordre, de manera que la primera part es formula en català i la segona en castellà. A la línia 22, l'ordre s'ha invertit. En segon lloc, les parlants P2 i P3 s'han repartit equitativament la producció d'aquest tipus d'alternances (2 i 2). En tercer lloc, en tots els casos, l'oració (o oracions) en català i les del castellà no són independents ni marquen un canvi en la conversa, sinó que formen part del mateix context. Tot i les semblances, cadascuna s'ha produït en unes circumstàncies concretes i responen a un motiu específic, per això s'avaluarà cadascuna de manera individual.

L'alternança corresponent a la línia 05 (vegeu Figura 8) està formada per dues oracions, la primera en català i la segona en castellà. Aquestes dues, però, estan separades per un fragment en què la mateixa parlant, P2, canta la cançó a la qual s'està referint. A l'apartat d'anàlisi prenent com a referència la classificació pragmàtica, s'ha extret com a conclusió que en moltes ocasions les interaccions entre P2 i P3 són en català. Potser és per aquest motiu que P2 ha canviat el codi previ de P3, el castellà, pel català. També es podria explicar que com que la cançó citada i, posteriorment cantada, és en català, P2 ha introduït aquesta oració en català i després ha seguit en castellà, la llengua base del context.

04. P3: No sé qué vecino cada vez la pone. Están como una chota.

05. P2: *Acaben de posar la del Sergio Dalma.* [canta] **Todo el santo día.**

06. P3: *Quina, quina d'en Sergio Dalma?*

07. P2: Esa... la de... 'Unint les forces', no?

Figura 8. Alternança intersentencial de la línia 05

La següent alternança, a la línia 22 (vegeu Figura 9), està formada per tres interrogatives, de les quals la primera és en castellà i les dues restants en català. La primera pregunta en castellà, curiosament, és una repetició de la intervenció 20 de la participant P2. El que ha fet P3 és repetir el mateix contingut en forma d'interrogació. La següent pregunta ja es formula en català i, de fet, P2 li respon en català. Si ens fixem bé en la segona pregunta, aquesta està encapçalada per l'expressió “però a veure, a veure”, que es repeteix. Aquest tipus d'elocució clarament és un reflex dels pensaments, que s'articulen de manera intuïtiva. El motiu pel qual la parlant P3 fa aquest canvi de codi deu respondre al fet que aquesta és la seva L1.

18. P2: La tía de mi nuera.

19. P1: ¿Cómo?

20. P2: La tía de mi nuera.

21. P1: Aaaah vale.

22. P3: ¿La tía de tu nuera? Però a veure, a veure, de quin fill? La filla de quina germana és?

23. P2: *Com que de quin fill? Aquesta és la germana de la mare de la meva jove.*

24. P3: *Vale, i de quina germana és? Perquè totes són noies?*

Figura 9. Alternança intersentencial de la línia 22

La tercera alternança (línia 91) la duu a terme P2 en català, com a resposta a una intervenció de P3 en castellà. Una vegada P2 ha canviat al castellà, P3 li respon en català. En aquesta interacció, com indica la Figura 10, la participant P3 modifica la llengua de comunicació del castellà al català segons el canvi de codi de P2.

90. P3: Para mí que tiene el coronavirus, eh.

91. P2: Que sí. Però ho tenia al principi, eh. Pero ya lo habrá pasado.

92. P3: *Pero ha d'estar 15 dies en quarantena.*

Figura 10. Alternança intersentencial de la línia 91

A l'última alternança, a la línia 102, és P3 qui fa l'alternança. La Figura 11 posa de manifest com la primera oració és en català i la segona, en castellà. Tant la intervenció anterior com posterior són de P2 i en català.

100. P3: No, pero como he pedido comida al Marina hoy.
101. P2: *Ah, és veritat, avui és diumenge.*
102. P3: *Sí, mira, he demanat Marina. Y no nos lo hemos comido todo, y lo que ha sobrado para la noche, y fuera.*
103. P2: *Ah, que has demanat al migdia.*

Figura 11. Alternança intersentencial de la línia 102

Pel que fa a l'estructura d'aquestes alternances, es poden fer dues classificacions: per una banda, la primera alternança (05) i per l'altra, la resta (22, 91, 102). El que diferencia la primera alternança de la resta és que el canvi d'una llengua a l'altra és més directe. Tot i que les dues oracions flueixen dins el mateix context conversacional i temàtic, no hi ha un element que atenuï l'alternança. En les tres alternances restants, en canvi, es fa servir un element —una conjunció— que uneix l'oració del català amb la del castellà, o viceversa. D'aquesta manera, el canvi d'una llengua a l'altra està més fusionat. Les conjuncions que es fan servir són, en la segona i tercera, “però”, i a l'última “i”.

4.2.3 Alternances intrasentencials

Finalment, ens trobem davant la categoria que Poplack (1980) considera més complexa des d'un punt de vista lingüístic, atès que, a diferència de les dues altres, aquest tipus es pot produir en qualsevol posició dins l'oració i, per tant, es necessita un gran domini de les dues llengües per canviar d'una a l'altra harmoniosament. Posteriorment, Myers-Scotton (1993) introdueix els conceptes de llengua dominant i llengua dominada, segons els quals, en cada oració hi ha una llengua que actua com a dominant i una altra, com a dominada, sent la primera la que estableix el marc morfosintàctic.

La primera alternança intrasentencial, que es mostra a la següent figura, consisteix en una oració formada en castellà. La parlant P2 es mostra dubitativa respecte del títol de la cançó, fins que finalment el cita en català, ja que el títol originalment és en aquesta llengua. Per tant, es tracta d'una frase en castellà (llengua dominant) a la qual se li introdueix una paraula en català (llengua dominada), si considerem el títol de la cançó com a tal. En aquest cas, en tractar-se d'una paraula (o d'un conjunt de paraules que sintàcticament funcionen com una de sola) i no haver-hi verb, és una alternança que no presenta especialment complexitat gramatical.

07. P2: *Esa... la de... 'Unint les forces', no?*

Figura 12. Alternança intrasentencial de la línia 07

La següent alternança correspon a la línia 35. La llengua dominant és el català i s'utilitza un determinant del castellà que es fusiona perfectament amb la resta de l'oració (vegeu Figura 13). En aquest cas sí que hi ha una concordança entre ambdues llengües, de manera que el determinant "esta" concorda en nombre i en persona amb el verb "ser". La parlant que produeix aquesta alternança demostra que és capaç de concordar les dues llengües de manera espontània.

35. P3: *El de la Gavina. Esta és la petita, és la Rosa. Que té dos anys menys.*

Figura 13. Alternança intrasentencial de la línia 35

L'alternança que s'adjunta a la Figura 14 és, possiblement, una de les més complexes en tots els sentits. Es tracta d'una oració en castellà a la qual se li ha inserit una oració en català. L'oració en català és, com mostren les cometes, una cita directa. Per tant, no són paraules de la parlant P3, sinó d'una altra persona que no forma part de la interacció.

L'oració en castellà de per si ja és prou complexa perquè inclou dues oracions subordinades. La primera oració subordinada "que està negra [...]" inclou una segona

subordinada “porque diu [...]”. A més a més, si ens fixem, la conjunció causal en castellà “porque” va seguida d’un verb en català que introdueix la cita directa. Així doncs, de fet, l’alternança en català no és només la cita, sinó també el verb que introdueix l’oració. El verb “diu”, en tercera persona del singular, concorda en nombre i persona amb el subjecte de l’oració inicial “ella”.

51. P3: Sí, sí sí. **Ella me lo dijo un día, que está negra porque diu “És que clar, veig que no surt, no surt mai, tot el dia està a casa, no té gaires amics”.** *I clar, hombre, normal.* Con esta edad tu lo que quieres es que tu hijo salga y se lo pase bien.

Figura 14. Alternança intrasentencial de la línia 51

L’alternança que succeeix, és, d’alguna manera, semblant a l’anterior. L’oració està construïda en castellà i annexa una frase en català, com s’observa a la Figura 15. Com en l’anterior exemple, l’alternança es pot interpretar com una cita, ja que s’està reproduint el missatge literal d’una veu alineada a la de la parlant P1. A diferència de l’anterior, aquesta alternança no presenta una gran dificultat, ja que no ha de concorden gramaticalment amb la resta de l’oració.

62. P1: El marido con una caña de pescar. **Y ponía ‘Per molts anys, Jordi’ y yo digo, pues tiene que ser para él.**

Figura 15. Alternança intrasentencial de la línia 62

A la Figura 16 trobem exemplificat un cas diferent. Es podria considerar que la segona interrogativa conforma un cas d’alternança intrasentencial. Tot i que no s’explicita el verb, aquest es pot deduir pel context, a partir de la interacció prèvia (línia 64). En aquesta, el verb és “pusieron música”. Per tant, la intervenció de la línia 65 es podria reformular de la següent manera: ¿Quién puso música, *l’Isabel* y el marido? Sigui implícit o explícit, el verb i la resta de l’oració estan formulats en castellà, excepte pel nom propi i l’article que el precedeix. Encara que es faci un mal ús de l’article —ja que el nom “Isabel” no s’hauria d’apostrofar, sinó que s’hauria d’emprar l’article femení “la”—, aquesta forma

és pròpia del català, i no pas del castellà. A més a més, el nom propi es pronuncia amb la essa sonora del català, en comptes de la essa sorda que caracteritza el castellà.

65. P3: ¿Esto quién? ¿L'Isabel y el marido?

Figura 16. Alternança intrasentencial de la línia 65

L'alternança de la línia 81 (vegeu Figura 17) és un dels altres exemples que presenta més complexitat. Es tracta d'una oració subordinada que s'inicia en català i finalitza en castellà. L'oració principal (jo no sé), de fet, es produeix íntegrament en català. Pel que fa a l'oració subordinada (com va estar tantos años [...]), aquesta introdueix el pronom interrogatiu “com” i el verb en català i, tot seguit, alterna al castellà. L'estructura verbal es forma en català, per això es pot afirmar que aquesta és la llengua dominant. El castellà aporta morfemes de contingut: “años”, “hombre”. El canvi de codi s'ha efectuat al nucli de l'oració, on cau el verb.

81. P3: *Sí, sí que és maca, jo no sé com va estar tantos años con este hombre, eh.*
Luego se casó con una chica de nuestra edad. Se casaron en un chiringuito, hicieron una boda en verano.

Figura 17. Alternança intrasentencial de la línia 81

A la línia 83, Figura 18, trobem una alternança que afecta una paraula. L'oració és en castellà, a excepció de l'última paraula, que s'ha reproduït en català. Encara que a primera vista pugui semblar simple, es tracta d'una alternança en què la paraula en català concorda en nombre i gènere amb l'article en castellà que la precedeix. La llengua castellana ofereix dues denominacions, “boda” (femenina) i “casamiento” (masculina), de les quals la primera és la més comuna. No és aleatori que la parlant, per exemple, no hagi construït la següent combinació, prenent l'article femení de la paraula castellana “boda”: la casament. El que ha fet la parlant P1, doncs, és mantenir la paraula “casament” en català (que, casualment o no, ha reproduït P2 a la intervenció anterior) i combinar-la amb l'article masculí en castellà (ja que ho pronuncia amb la vocal tancada, pròpia del

castellà). D'aquesta manera, tot i que l'article s'ha mantingut segons la fonètica de la llengua castellana, s'ha concordat en gènere i nombre amb la paraula catalana.

83. P1: *En Miquel, le hizo el casament.*

Figura 18. Alternança intrasentencial de la línia 83

Finalment, la Figura 19 presenta l'última alternança, que consisteix en una oració que s'inicia en català i conclou en castellà. Aquesta oració està formada per dues oracions més simples, de les quals la segona ("tinc unes agujetas en los cuádriceps") és una conseqüència de la primera ("ahir vaig fer exercici amb la veïna"). De fet, la segona oració inclou una altra de subordinada ("que me muero"). El verb de la segona oració ("tinc") introdueix un sintagma nominal, que està construït alhora en dues llengües. L'article indefinit "unes" és en català, mentre que el substantiu "agujetas" és en castellà (i tot el que el prossegueix també). En aquest cas, el canvi de codi es produeix enmig d'un sintagma, és a dir, enmig d'una estructura que funciona com una única unitat. Tot i la fragmentació d'aquesta unitat, l'article i el substantiu, respectivament en català i castellà, concorden en gènere i nombre.

85. P2: *Avorrida, què vols que te digui? Aquí a casa soleta. Demà ve la canalla. Ahir vaig fer exercici amb la veïna i bua, tinc unes agujetas en los cuádriceps que me muero.*

Figura 19. Alternança intrasentencial de la línia 85

Dins la classificació de Poplack (1980), les alternances intrasentencials són les més freqüents. L'autora les qualifica de les més complexes, ja que, com s'ha pogut veure a l'anàlisi, requereixen concordança entre els elements que les formen (article-substantiu, subjecte-verb...), i aquesta concordança ha de traspasar les dues llengües. Això implica que hi ha d'haver una llengua dominant, que és la que estableix l'estructura sintàctica, idea que es fonamenta amb la posterior aportació de Myers-Scotton (1993). Els casos analitzats d'alternances intrasentencials s'emmarquen dins d'un dels tres components que

proposa l'autora, els quals estan formats alhora per morfemes tant del castellà com del català. En cada cas, però, les llengües dominant i dominada canvien. En les alternances 07, 51, 62, 65 i 83 la llengua dominant és el castellà, ja que és la que aporta els morfemes funcionals (verbs, concordança, etc.). En les alternances 35, 81 i 85, en canvi, la llengua dominant és el català per les mateixes raons.

Les alternances d'etiquetes (*tag-switch*) són les més simples, ja que el seu ús no modifica l'estructura gramatical, sinó que, en els exemples d'aquest corpus es tracta, sobretot, d'interjeccions. Les alternances intersentencials exigeixen una dificultat superior, de manera que la persona bilingüe produeix una oració en cadascuna de les llengües. La complexitat recau en el fet que les oracions estan relacionades entre elles, però cadascuna segueix la sintaxi de la seva pròpia llengua.

No obstant, el que resulta veritablement destacable de qualsevol d'aquestes alternances és que es produeixen de manera espontània, la qual cosa posa de manifest l'agilitat que tenen les parlants en ambdues llengües.

4.3 Funcions de les alternances: Proposta de Gumperz (1982)

Després d'analitzar les alternances de codi i emmarcar-les dins les classificacions d'Auer (1998), i Poplack (1980) i Myers-Scotton (1993), aquest apartat té com a objectiu debatre les possibles funcions de les alternances tenint en compte la proposta de Gumperz (1982). L'autor classifica sis usos de les alternances de codi: citació, especificació del destinatari, interjecció, reiteració, qualificació del missatge i personalització enfront d'objectivació. En l'apartat anterior, de fet, ja s'ha detectat alguna de les funcions que proposa l'autor, com ara la citació i la interjecció.

La citació s'utilitza quan la parlant en qüestió vol reproduir textualment unes paraules que no són pròpies. Aquesta funció es pot trobar a les línies 07, 51 i 62. Les línies 07 i 62 reproduïxen les paraules d'una cançó i d'una pancarta, respectivament. La línia 51, en canvi, cita el discurs d'una persona aliena a la conversa. En els tres casos, per tant, es fa

servir la llengua per marcar que hi ha un canvi de veu i de propietat respecte del que s'està dient.

Com bé s'ha establert, el codi de llengua comú és el castellà, atès que les interaccions grupals entre P1-P2-P3 tenen lloc en aquesta llengua. Les interaccions bidireccionals entre P2-P3, però, es produeixen en català. És molt freqüent, doncs, que tant P2 com P3 utilitzin la llengua com una eina per a especificar a qui va destinat un missatge específic. Si P2 o P3 emeten un missatge en castellà, aquest, anirà dirigit a P1. En canvi, si s'emeta en català, el missatge anirà dirigit a P3 o P2 respectivament. Aquest ús s'observa clarament en les línies 75 i 77, en les quals P3 emet la mateixa pregunta, primer en català (75) i després en castellà (77). Per què fa la mateixa pregunta dues vegades i en dues llengües diferents? En el primer cas, la pregunta està destinada a la parlant P2, i en el segon, a P1. S'emeten les preguntes en dues llengües diferents segons a qui van dirigides. Cal afegir, que les parlants P2 i P1 són conscients de l'especificació del missatge i per això responen quan la pregunta es formula en la llengua amb la qual es comuniquen amb P3. Al llarg de la interacció, però, els usos que responen a una especificació del destinatari no són tan evidents com aquest exemple. A les línies 22 i 71, P3 fa un canvi de codi del castellà (a la mateixa línia 22 i a la línia 69, respectivament) al català. La participant P2 no només rep l'alternança, sinó que a més, l'accepta i fa el mateix canvi de codi del castellà al català.

Els exemples d'alternances d'etiquetes que s'han localitzat són "clar" (línia 51) i "carai" (línia 63). Es tracta d'expressions que denoten oralitat i espontaneïtat. Així doncs, es podria dir que es tracta d'interjeccions, ja que tenen com a objectiu posar èmfasi en el missatge reproduït. El fet que P3 emeti aquestes marques en català, la seva L1, no és aleatori, sinó que respon a una qüestió de naturalitat i agilitat. Les interjeccions són més propícies d'emetre's en la llengua primera, que és amb la qual pensem i la que tenim més activada, que no en l'L2. El fet que la resta de participants no emetin aquest tipus d'alternança podria respondre al fet que la llengua base de la interacció ja és la seva L1 i, consegüentment, si emeten una interjecció, es reproduirà en aquesta llengua.

Molt sovint s'utilitzen les alternances de codi per reiterar un missatge que s'ha emès en una altra llengua. Les línies 55, 61 i 83 posen de manifest aquesta funció. En aquests tres exemples es repeteix el que ja ha dit una altra participant, però en una altra llengua. En

les línies 55 i 61 es repeteix només una part de l'oració, mentre que la línia 83 repeteix l'oració sencera, però modificant l'ordre. Els dos primers exemples, a més, repeteixen en català un fragment de l'oració en castellà i en l'últim exemple, al contrari, es repeteix en castellà l'oració anteriorment emesa en català. Les reiteracions, i el canvi de llengua per fer-ho, marquen un èmfasi, de manera que la intenció de la parlant és, sobretot quan es tracta de la reiteració d'un fragment, recalcar aquell missatge.

Finalment, a les línies 94 i 96 es fa palesa la funció de qualificació del missatge. A la línia 94, P3 introdueix un tema conversacional en català, que, després de la intervenció de P1, explica en més detall en castellà a la línia 96. Aquest canvi de codi, per tant, es podria haver fet servir per atreure i mantenir l'atenció de les parlants.

Les sis funcions que proposa Gumperz (1982), a excepció de l'última (personalització vs. objectivació), es poden trobar en diferents alternances de codi del corpus. Sobretot, destaca l'ús de l'especificació del destinatari. Són especialment P2 i P3 qui apelen a aquesta funció per adreçar-se l'una a l'altra en català. La classificació de l'autor, per tant, es podria considerar pertinent per les alternances que s'han analitzat, però tanmateix, hi ha un ús molt recurrent que l'autor no té en compte, l'èmfasi. Aquest ús es troba a les línies 05 (“todo el santo día”), 81 (“tantos años con este hombre”) i 85 (“agujetas en los cuádriceps que me muero”). El canvi de codi recalca el missatge. A la línia 65 (“l'Isabel”), tot i que el canvi no és tan notori, l'ús de la *ela* apostrofada i la versió en català del nom propi “Isabel” remarca que així és com s'ha de pronunciar, i no en castellà.

5. DISCUSSIÓ DE LES DADES

Novament, cal destacar que les dades presentades i la discussió d'aquestes no pretenen ser una generalització dels grups bilingües castellà-català. El que es proposa a continuació és un debat que parteix de les dades d'un grup bilingüe concret i, per tant, tot el que es digui serà pertinent respecte d'aquest.

Al llarg de l'anàlisi s'ha reiterat que la llengua que funciona com a base de la conversa és el castellà. Aquesta afirmació no s'ha d'entendre com que el castellà és la llengua que estableix el marc morfosintàctic de totes les oracions, sinó com que aquesta és la llengua primera (L1) de dues de les participants (P1 i P2) i la llengua més present al llarg de la interacció. Més de la meitat de les intervencions (53 %) s'han produït en castellà, mentre que quasi un terç, en català (33 %). La resta, el 14 %, combina les dues llengües, ja sigui una oració en català que inclou una paraula o una frase en castellà (o viceversa), o dues oracions en les dues llengües respectivament. En un parell de casos, de fet, la participant P3 inicia una intervenció en català, però ràpidament la reformula en castellà (línies 12 i 15). Això, clarament, indica que la parlant té constància de quina és la llengua de comunicació. No obstant, aquesta llengua pot variar, i de fet, varia, en funció de quines són les parlants que intercanvien missatges i quin és l'objectiu en cada moment.

La decisió de quina és la llengua que fan servir les participants per comunicar-se entre elles, tenint en compte totes les possibilitats que puguin donar-se (P1-P2, P2-P3, P1-P3, P1-P2-P3), no es pot extreure de l'anàlisi de les dades, sinó que caldria anar més enllà. El fet que les participants tinguin una relació prèvia, facilita que la tria del codi no s'hagi d'establir, sinó que ja ho estigui. De totes maneres, que P2 i P3 es comuniquin entre elles en català, però amb P1 en castellà, deu respondre a les llengües que les participants fan servir en les interaccions duals, és a dir, fora del context grupal. Possiblement, moltes de les alternances de codi es produeixen perquè les participants estan mantenint intercanvis bidireccionals, en una conversa tridireccional (o grupal), en la qual intenten no excloure lingüísticament a cap participant. En les línies 91 i 102, per exemple, les participants P2 i P3, respectivament, emeten una oració primer en català i, tot seguit, una altra en castellà. D'això es pot deduir que la primera oració dona una resposta explícita al que prèviament expressa l'altra participant, però de seguida alternen al castellà per no excloure a P1. Es

pot comparar a l'estratègia de Giles (2007) de la convergència, que té com a objectiu disminuir la distància respecte del receptor. Per una banda, la participant P2 fa un canvi de codi al català per tal d'acostar-se a la participant P3. Per l'altra, la participant P3 intenta acostar-se a la participant P1, tot parlant la seva L1.

Les participants amb més tendència a introduir alternances de codi són P2 i P3. Siguin puntuals o més extensos, fan canvis del castellà al català i viceversa. Per què P2 i P3 sí que en fan, però P1 (en general) no? El perfil lingüístic de les participants ens pot donar una possible resposta, que en cap cas s'ha de prendre com a absoluta.

La participant P3, nascuda a Catalunya, ha estat tota la vida exposada tant al castellà com al català, tot i que la seva L1 és l'última. Es pot esperar, doncs, que les seves tendències lingüístiques incloguin més alternances de codi, en comparació a les seves interlocutores. Les participants P1 i P2, provinents de comunitats autònomes de la resta de l'Estat, tenen el castellà com a L1. No obstant, P2 va arribar amb menys edat a Catalunya i inclús va estar escolaritzada en català, per tant, va entrar en contacte amb la llengua a una edat més primerenca. Com passa molt sovint, P1 potser no és flexible amb el canvi de llengua per vergonya que el seu nivell de català, adquirit a una edat quasi adulta, no sigui suficient. Tanmateix, no s'ha de descartar que la preferència de P1 pel castellà respongui simplement a qüestions de comoditat i facilitat lingüística.

El fet que el codi lingüístic ja hagi estat fixat prèviament explica per què no es negocia el codi, entenent la negociació com que les participants enfronten les seves respectives L1 per fixar-ne una com a la llengua de comunicació. Certament, es podria considerar que tot i haver-hi una llengua base que actua a nivells generals, segons el context i quines són les participants en el torn de paraula, la llengua dominant pot variar. És a dir, pot ser que la llengua base d'un fragment específic sigui el català, tot i que, tenint en compte un pla més general, la llengua base és el castellà. Per tant, trobem algun cas en què les participants mostren certa resistència o, millor dit, preferència per expressar-se en la seva L1, tot i no ser la llengua de la intervenció immediata. En cap cas, però, es tracta d'una negociació com la que proposa Auer (1998).

Reprement el model de Myers-Scotton (1993), basat en l'asimetria entre les dues llengües en alternances intrasentencials, i prenent les dades d'aquest treball com a punt de partida,

es poden fer les següents afirmacions. Les dades demostren que l'ús del castellà és superior al del català en un 20 %, establint-lo com la llengua base. En cada alternança intrasentencial, però, la llengua dominant pot variar en funció de quina és la que estableix el marc morfosintàctic de l'oració en concret. Els exemples posen de manifest com hi ha més alternances intrasentencials en què domina el castellà (5) que no pas el català (3). Una vegada més, el castellà es posiciona com la llengua més estesa de les interaccions.

Aquestes vuit alternances, de les quals en cinc domina el castellà i en tres el català, s'han repartit entre les tres participants. La participant P3 és la que en produeix més i de forma equitativa: dues en castellà i dues en català. La participant P2 també emet un nombre equilibrat d'alternances: una en cada llengua. Finalment, la participant P1 en realitza dues en castellà. De fet, aquestes són les úniques alternances d'aquesta participant en tota la conversa. Aquesta distribució pot semblar a l'atzar, però, una vegada més, si ens fixem en el rerefons lingüístic de cada parlant, trobarem una explicació raonable.

La participant P3, de fet, no només mostra domini en les alternances intrasentencials, tant amb el castellà com amb el català com a llengua dominant, sinó que, a més, és l'única parlant que produeix els tres tipus d'alternances (d'etiquetes, intersentencials i intrasentencials). Això podria respondre al fet que, per una banda, és la parlant que abans ha adquirit les dues llengües. Per l'altra banda, tot i que no s'ha tingut en compte com a variable significativa, no s'ha de passar per alt que aquesta participant és la que té un nivell d'escolarització superior d'entre les tres.

La taula que s'adjunta a continuació mostra com P3 produeix tots i cadascun dels tres tipus d'alternances i, a més, com el nombre de producció d'alternances és superior al de les seves interlocutores.

	Alternances d'etiquetes	Alternances intersentencials	Alternances intrasentencials	
			Castellà dominant	Català dominant
P1	-	-	25 %	-
P2	-	50 %	12,5 %	12,5 %
P3	100 %	50 %	25 %	25 %

Taula 2. Resum de les alternances de codi produïdes per les participants

Finalment, una de les possibles maneres de classificar les alternances de codi és fixar-nos en les funcions que desenvolupen. La proposta que s'ha seguit en aquest treball és la de Gumperz (1982), que, com s'ha analitzat, és prou completa. Tanmateix, hi ha certs usos que l'autor no recull, com ara la preferència lingüística. Tot i tractar-se de parlants bilingües, hi ha una llengua que predomina per sobre de l'altra i per la qual es té més facilitat. És la llengua amb la qual es pensa, que està relacionada amb els sentiments i amb la qual es gestiona l'entorn. Per tant, més enllà que les alternances de codi ens permetin fer reiteracions o interjeccions i seleccionar el destinatari al qual s'adreça un missatge, el canvi de codi pot respondre a qüestions de facilitat per la primera llengua. Especialment en la comunicació oral, es fa palès l'ús de la llengua que millor reflecteix els pensaments i les veus espontànies.

Amb els models d'Auer (1998), precisament, es plasma la preferència lingüística de les parlants en cada moment. Ja sigui quan marquen un canvi de tema, quan es dirigeixen a una destinatària en concret o quan fan una mena de negociació del codi. Segons Auer (1998), aquests canvis de codi, que podrien considerar-se més aviat discursius, no deixen d'estar lligats a les preferències de les parlants per fer servir la llengua que consideren més oportuna en un moment donat, que pot dependre de qui és la interlocutora a qui es dirigeixen, amb quina llengua es senten més còmodes, la llengua que millor exposa l'expressivitat, entre altres qüestions.

No s'ha de passar per alt que a Catalunya el català i el castellà conviuen junts i tenen una relació molt estreta. Hi ha alternances de codi que són exemples d'aquesta convergència,

com ara quan en una oració del castellà se li introdueix una paraula del català, o viceversa. Un cas com aquest es pot trobar a les línies 35 i 83. Les parlants saben que aquella paraula té un equivalent en la llengua en la qual han produït l'oració, però per certes raons han fet una alternança. Per què? Podria ser perquè en aquell moment tenen més accessibilitat a la paraula de l'altra llengua. A la línia 83, de fet, la paraula que s'introdueix del català s'ha utilitzat a la línia prèvia, per la qual cosa, s'ha activat abans en català que en castellà (la llengua dominant de l'oració).

El component de la identitat també pot jugar un paper important. La participant P3 és la que introdueix més alternances, i de tots els tipus. D'entre les tres participants, P3 és la que representa la minoria. Per una banda, és l'única que té una L1 diferent. Per l'altra banda, aquesta L1, el català, és la llengua minoritària en la interacció. Aquesta situació és un paral·lelisme del context social, en què el català, enfront del castellà, és la llengua minoritària i, a més, minoritzada. Dit d'una altra manera, a Catalunya l'ús del castellà és superior al del català i alhora, el català està restringit de diferents àmbits i funcions. Es podria raonar que la participant en qüestió utilitza el català amb una funció reivindicativa i ideològica i que, per això, en diverses ocasions es resisteix a l'ús del castellà —que és la llengua majoritària— i prefereix mantenir la seva L1. Com bé argumenta Auer (2005), la llengua pot esdevenir una eina ideològica molt poderosa, especialment quan aquesta és la llengua minoritària, que aleshores rep la càrrega social i cultural.

Giles (2007) menciona un tipus d'estratègia, el manteniment, que es podria equiparar a l'ús que fa P3: mantenir la seva L1, encara que no sigui la llengua que utilitzen les seves interlocutores, per manifestar la seva identitat i el grup sociolingüístic al qual pertany. En certs contextos les participants P2 i P3 —que són les que canvien de codi— duen a terme estratègies de convergència per acostar-se a una destinatària directament. De casos de divergència, en canvi, no s'han trobat com a tal. Quan es fa servir la convergència, el que s'aconsegueix és acostar-se a una participant concreta, com s'ha comentat anteriorment, la qual cosa pot produir una divergència respecte d'una altra participant. L'objectiu, però, no és augmentar la distància respecte d'una participant, sinó disminuir-la respecte d'una altra.

6. CONCLUSIONS

Aquest treball s'ha concebut al voltant de dues hipòtesis de partida. Per una banda, es parteix de la premissa que en una conversa bilingüe en què els parlants tenen L1 diferents es produiran alternances de codi. Per l'altra, partint d'una observació dels grups bilingües castellà-català, s'ha establert que, tenint en compte que les llengües d'anàlisi són el català i el castellà, l'última seria la que dominaria, la qual cosa implicaria que els parlants amb L1 català s'haurien d'adaptar a l'L1 de la resta de participants. Les dades analitzades han corroborat aquestes dues hipòtesis.

En primer lloc, les parlants bilingües han produït alternances de codi. Com s'ha vist, però, n'hi ha que en produeixen més que d'altres. D'aquesta hipòtesi, de fet, se'n podria derivar una altra: la interacció entre parlants que tenen L1 diferents és el que suscita la producció d'alternances de codi. És a dir, si la interacció fos entre parlants bilingües que comparteixen l'L1 —o bé català, o bé castellà—, es seguirien produint alternances de codi?

En segon lloc, efectivament, el castellà s'ha fixat com la llengua base de la conversa. Com a conseqüència, la parlant que té el català com a L1, en la major part de la interacció, ha hagut de fer un canvi de codi i comunicar-se en la seva L2, que comparteixen les seves interlocutores com a L1. S'ha de tenir en compte que el mostreig del corpus és un grup reduït format per tres persones. De fet, aquesta limitació s'ha tingut present al llarg de tot el treball. Per aquest motiu s'ha de plantejar que un grup format per participants amb unes variables de control modificades, ofereixin uns resultats i conclusions diferents. És possible, doncs, que amb una altra participant que tingui el català com a L1 se'n derivin els mateixos resultats? I si en canvi, el nombre de participants amb L1 català fos superior al nombre de participants amb L1 castellà? Seguiria sent el castellà la llengua base de la interacció?

La segona hipòtesi de partida no contempla que el castellà sigui la llengua de comunicació a causa que la majoria de participants tenen aquesta llengua com a L1. És cert, però, que el grup escollit per a l'anàlisi correspon amb aquesta descripció. Tanmateix, des dels inicis del treball, quan la distribució de parlants amb L1 català i L1 castellà no s'havia dut

a terme, es pressuposava que tant si el nombre de parlants d'L1 castellà era superior o inferior al nombre de parlants d'L1 català, seria igualment el castellà la llengua base de la interacció. Aquesta pressuposició es va fer a partir de l'observació dels patrons que es creen en la comunitat bilingüe castellà-català.

Tot i que aquesta qüestió no s'havia tingut en compte a l'inici del treball, les dades suggereixen que com més abans s'adquireix l'L2, més alternances es produeixen. Sembla, doncs, que podria haver-hi una relació entre la producció d'alternances de codi i un domini equilibrat de bilingüisme (entenent sempre aquest últim concepte segons el moment d'adquisició de l'L2). Seria pertinent qüestionar-se què hagués succeït si totes les participants haguessin adquirit l'L2 a la mateixa etapa. Si la participant P1 hagués après el català abans de la pubertat, produiria més alternances de codi? No es pot afirmar, en cap cas, que un domini equilibrat en l'L1 i L2 suposi necessàriament la producció d'alternances de codi. Per tant, mentre la producció d'alternances de codi respondria a un bilingüisme equilibrat, tenir un nivell simètric de bilingüisme no implica la producció de les alternances.

Sigui quin sigui el marc teòric que es pren per classificar les alternances de codi —sent un exemple el de Poplack (1980), basat en les alternances d'etiquetes, intersentencials i intrasentencials—, la producció d'aquestes requereix un domini mínim i una interiorització de les estructures morfosintàctiques de les respectives llengües. Les dades manifesten que fins i tot les parlants bilingües més reticents a comunicar-se en una llengua que no és la seva L1 produeixen alternances de codi. El que és transcendent és que, precisament, les alternances es fan de manera inconscient i alhora àgil. Les parlants bilingües no es plantegen els canvis com a tal, sinó que els fan.

En la discussió del concepte d'alternances de codi s'han exposat les perspectives de diversos autors. Alguns consideren que la producció de les alternances de codi no és equivalent a una manca de domini en les dues llengües, d'altres, en canvi, argumenten exactament aquest fet. Sí que es pot afirmar l'aportació de Myers-Scotton (1997): els parlants bilingües, tinguin o no problemes en les llengües que parlen, es beneficien de la seva situació avantatjosa per solucionar les possibles dificultats lingüístiques a les quals s'enfronten. Sembla que no es tracta tant d'una manca de coneixement de les llengües en

general, sinó més aviat d'una facilitat o accessibilitat en una d'elles en la comunicació oral. En aquestes circumstàncies, el canvi de codi segueix sent un procés inconscient.

Tot i la pertinència de les teories que s'han pres com a referents per analitzar les dades, les alternances de codi no s'han de percebre com estructures que han d'encaixar en una classificació. Les teories de diversos autors poden oferir informació rellevant que ens pot ajudar a entendre quines són les preferències lingüístiques dels parlants (segons si aquests accepten les alternances o no), com s'organitza un discurs bilingüe o per què es recorre a les alternances de codi. No obstant, les alternances de codi s'han de percebre per la seva naturalitat i espontaneïtat. Es tracta d'una estratègia discursiva que permet als parlants bilingües fer front a interaccions pròpies de la comunicació oral. Les alternances de codi no es poden concebre en un context preparat, on la naturalesa de l'oralitat no té lloc.

6.1 Línies futures

Finalment, les possibilitats de línies futures per a aquest treball en són moltes i molt diverses. En primer lloc, una manera d'aconseguir un estudi més representatiu seria modificant i ampliant les variables de control: edat, gènere, nivell d'estudis, equilibri en el bilingüisme, tipus de comunicació, etc. Altrament, es podria fer un estudi comparatiu que contraposi diferents variables: grup d'infants-grup d'adults, gènere masculí-gènere femení, estudis bàsics-estudis superiors, comunicació oral-comunicació escrita, entre moltes altres variants.

Un dels aspectes en els quals no s'ha centrat aquest treball (tot i que s'ha tingut en compte), però que certament es podria explotar en un de futur seria estudiar les alternances de codi d'acord amb el nivell o domini de bilingüisme del grup de participants. Per fer-ho, s'hauria de partir d'un marc teòric que tingui en compte diferents tipus i nivells de bilingüisme, més enllà de la classificació bàsica simètric-asimètric que s'utilitza en aquest treball, i de l'adquisició d'L1 i L2.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Al Abdely, A., i Al Heetia, N. (2016). Types and functions of code switching in the English language used by Iraqi doctors in formal setting. *International Journal of Advanced Research and Review*, 1(8), 10-18.
- Auer, P. (1988). A conversation analytic approach to code-switching and transfer. Dins M. Heller (Ed.), *Codeswitching: Anthropological and Sociolinguistic Perspectives* (pp. 187-213). Berlin: Walter de Gruyter.
- Auer, P. (2005). A postscript: code-switching and social identity. *Journal of Pragmatics*, (37), 403-410. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2004.10.010>
- Auer, P. (1998). Bilingual conversation revisited. Dins P. Auer (Ed.), *Code-switching in conversation* (pp. 1-24). London: Routledge.
- Auer, P., i Eastman, C. (2010). Code-switching. Dins J. Jaspers, J. Östman, J. Verschueren. (Eds.), *Society and language use* (pp. 84-112). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Blom, J., i Gumperz, J. (1972). Social meaning in linguistic structure: code-switching in Norway. Dins L. Wei (Ed.), *The Bilingualism Reader* (111-136). London: Psychology Press.
- Catalunya. Llei 022/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya. *Portal jurídic de Catalunya* [en línia], 03-01-2006, núm. 4543. Recuperat de https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=440333&language=ca_ES
- Centro Virtual Cervantes. (s.d.). Lengua materna. *Diccionario de términos clave de ELE*. Recuperat de https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/lenguamaterna.htm
- Codó, E. (2012). *La sociolingüística de la interacció*. Universitat Oberta de Catalunya, Catalunya. Recuperat de http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/56524/4/Socioling%C3%BC%C3%ADstica_M%C3%B2dul3_La%20socioling%C3%BC%C3%ADstica%20de%20la%20interacci%C3%B3.pdf
- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. (2018). Informe de política lingüística 2018. Recuperat de <https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxiu/IPL-2018.pdf>
- Fundació Enciclopèdia Catalana. (1986). Bilingüisme. *Gran Enciclopèdia Catalana*. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0163502.xml#>
- Galindo, M. (2000). *Les llengües a l'hora del pati. Usos lingüístics en les converses dels infants de primària a Catalunya*. (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona,

Catalunya). Recuperat de https://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/1681/MGS_TESI.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Galindo, M., Vila, X., i Rosselló, C. (2002). Algunes consideracions sobre l'adequació del terme "llengua materna". *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística*, 24, 94-101. <https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/128066>

Gardner-Chloros, P. (2009). *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Generalitat de Catalunya. (2019). Marc legal. Recuperat de <https://llengua.gencat.cat/ca/el-catala/marc-legal/#bloc1>

Giles, H., i Ogay, T. (2007). Communication Accommodation Theory. Dins B. B. Whaley i W. Samter (Eds.), *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars* (pp.293-310). London: Psychology Press.

Guerini, F. (2006). *Language Alternation Strategies in Multilingual Settings: A Case Study: Ghanaian Immigrants in Northern Italy*. Berna: Peter Lang.

Halim, N., i Maros, M. (2014). The Functions of Code-switching in Facebook Interactions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 118, 126–133. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.017>

Institut d'Estadística de Catalunya. (2018). *Població que sap parlar català segons l'actitud que pren quan en adreçar-se en català li contesten en castellà. %*. Recuperat de <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=3646>

Institut d'Estadística de Catalunya. (2018). *Població segons llengua habitual*. Recuperat de <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&n=3192>

Koban, D. (2013). Intra-sentential and Inter-sentential Code-switching in Turkish-English Bilinguals in New York City, U.S. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 70, 1174–1179. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.01.173>

Myers-Scotton, C. (1997). *Duelling Languages: Grammatical Structure in Codeswitching*, Oxford: Clarendon Press.

Olson, D. (2013). Bilingual language switching and selection at the phonetic level: Asymmetrical transfer in VOT production. *Journal of Phonetics*, 41 (6), 407-420. <https://doi.org/10.1016/j.wocn.2013.07.005>

Plataforma per la llengua. (2014). *És normal que s'obligui a retolar en català?* Recuperat de https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/arxius/ambits-treball/2014_Informe%20E%CC%81s%20normal%20que%20s'obligui%20a%20retolar%20catala%CC%80-%20DEF.pdf

Plataforma per la llengua. (s.d.). *És el català una llengua minoritària? I minoritzada?* Recuperat de <https://www.plataforma-llengua.cat/campanyes/llengua-minoritaria-o-minoritzada/>

- Plataforma per la llengua. (s.d.). *La immersió lingüística a Catalunya. Un model eficaç i exitós*. Recuperat de https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/immersio-cat_1515575846.pdf
- Poplack, S. (1980). Sometimes I'll start a sentence in Spanish Y TERMINO EN ESPAÑOL: toward a typology of code-switching. *Linguistics: 18*, 581-618. <https://doi.org/10.1515/ling.1980.18.7-8.581>
- Poplack, S. (2004). Code-switching. Dins U. Ammon, N. Dittmar, K. Mattheier, P. Trudgill (Eds.), *Sociolinguistics/Soziolinguistik: An international handbook of the science of language* (pp. 589-596). Berlin: Walter de Gruyter.
- Siguan, M. (1995). *Bilingüisme: conceptes i principis bàsics*. Universitat Oberta de Catalunya, Catalunya. Recuperat de http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/52610/1/Biling%C3%BCisme%20i%20educaci%C3%B3_M%C3%B2dul1_Biling%C3%BCisme%3B%20concepte%20i%20principis%20b%C3%A0sics.pdf
- Weinreich, U. (2011). *Languages in Contact: French, German and Romansch in Twentieth-century Switzerland*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

8. ANNEXOS

Transcripció de l'enregistrament

Fragment 1

01. P1: Ayer hasta pusieron música...
02. P3: Aquí ponen la de 'Resistiré'. ¿Sabes la canción de 'Resistiré'?
03. P1: Sí.
04. P3: No sé qué vecino cada vez la pone. Están como una chota.
05. P2: *Acaben de posar la del Sergio Dalma.* [canta] Todo el santo día.
06. P3: *Quina, quina d'en Sergio Dalma?*
07. P2: Esa... la de... 'Unint les forces', no?
08. P3: *No sé pas quina és.*
09. P2: *Però en català, eh.*
10. P1: Pero esa no es del Sergio Dalma.
11. P2: Sí, la canta él. No sé de quién es pero la canta él.
12. P3: *No sé, no sé quina...* no sé cuala es.
13. P2: *Ara la buscaré y us l'enviaré.*
14. P2: Todos los días, todos los días...
15. P3: *No, no... hi ha gent...* hay gente que está entretenida y inventa lo que sea.

Fragment 2

16. P1: Y son los que nos vemos.... ¿con quién más nos vemos? Con la Marta. La que está al parking.
17. P3: Ah, sí. Vale.
18. P2: La tía de mi nuera.
19. P1: ¿Cómo?
20. P2: La tía de mi nuera.
21. P1: Aaaah vale.
22. P3: ¿La tía de tu nuera? *Però a veure, a veure, de quin fill? La filla de quina germana és?*
23. P2: *Com que de quin fill? Aquesta és la germana de la mare de la meva jove.*
24. P3: *Vale, i de quina germana és? Perquè totes són noies?*
25. P2: *Jo què sé...! Una morena que viu...*

26. P3: *Totes són morenes.*
27. P2: *Una que viu al carrer Bruguera. Al costat de l'estètica aquella...*
28. P3: *Osigui hi ha les grans, que una és la Maria, la de la roba, una que treballava a la Fort o no sé on... la que anava al Pisco!*
29. P1: No... esta tiene un nene.
30. P2: *No, no... la que té les nenes! La que té les nenes!*
31. P3: *Ah, aquesta és la petita. Aquesta és la Rosa, no? És més petita.*
32. P2: *Que s'ha separat de l'home.*
33. P3: *Sí.*
34. P2: Se ha separado del hombre, del marido y ahora está con el de... el de la Gavina.
35. P3: *El de la Gavina. Esta és la petita, és la Rosa. Que té dos anys menys.*
36. P1: Ah vale, ah vale. Yo no la conozco.
37. P3: Esta es la pequeña.
38. P2: Yo porque me lo ha dicho la Cris.
39. P3: Es muy maja.
40. P1: Y la Marta también eh. Cada vez que nos ve nos saluda...
41. P2: Conmigo es una borde, tío, en el parking no te levanta la barrera ni queriendo, tú...
42. P1: Porque ella está en la oficina.
43. P2: ¡Ya! Pero está sentada ahí, y te mira y ni toca el botón.
44. P1: Ah, pues yo con ella muy bien, eh.
45. P3: *Sí.*
46. P2: El hijo ha trabajado con el Miquel.
47. P1: *Sí, iba con Sergi. A veces iba con Sergi en el coche.*
48. P3: Y iba a la clase de la Anna. Iban juntos en la clase con Anna. Y ella iba conmigo a la clase. A la EGB yo fui con la Marta.
49. [...]
50. P1: El Sergi dice que hablas con él y tienes una conversaciones muy raras. Y el pobre está todo el día encerrado y el marido de la madre.
51. P3: *Sí, sí sí. Ella me lo dijo un día, que está negra porque diu "És que clar, veig que no surt, no surt mai, tot el dia està a casa, no té gaires amics". I clar, hombre, normal. Con esta edad tu lo que quieres es que tu hijo salga y se lo pase bien.*
52. P1: Porque... ¿él es de la edad de los nuestros?

53. P3: Sí, sí, él es del mismo año. Iba con la Anna, el Jordi.
54. P1: ¿Ayer no pudo ser su cumple, el del nene?
55. P3: *Ahir?*
56. P1: Sí.
57. P3: Pues no lo sé. Sé que...
58. P1: Sí, porque ayer sacaron una pancarta y le decían 'Jordi'. Y yo digo, pues este tiene que ser el niño.
59. P3: Puede ser, porque la Anna es de los mayores, él era más pequeño.
60. P1: Claro, pues tiene que ser él. Porque ayer le sacaban, sabes la de Can Llobet, la Isabel?
61. P3: *Sí, l'Isabel.*
62. P1: El marido con una caña de pescar. Y ponía '*Per molts anys, Jordi*' y yo digo, pues tiene que ser para él.
63. P3: *Carai...* vale, vale.
64. P1: Y le pusieron música...
65. P3: ¿Esto quién? ¿*L'Isabel* y el marido?
66. P1: Sí, sí.
67. P3: Ah, pues sí que tienen relación.
68. P2: ¿La Isabel tiene marido ya?
69. P3: ¿Cómo ya? Toda la vida.
70. P2: *La de Can Mas.*
71. P3: ¿*Qui dius?*
72. P2: ¿*La de Can Mas has dit?*
73. P3: *No, no, a veure. Ha dit la Isabel, la de Can Llobet.*
74. P2: *No, jo te dic la que està sempre a la caixa, la maca.*
75. P3: *Ah, aquella és la Rita. La Rita deu tenir parella. Bueno, saps amb qui estava casada, no?*
76. P2: *Sí, sí sí.*
77. P3: Tu sabes con quién estaba casada, ¿no?
78. P1: Síiii.
79. [...]
80. P2: *És molt agradable.*

81. P3: *Sí, sí que és maca, jo no sé com va estar* tantos años con este hombre, eh. Luego se casó con una chica de nuestra edad. Se casaron en un chiringuito, hicieron una boda en verano.
82. P2: *Li va fer en Miquel el casament.*
83. P1: En Miquel, le hizo el *casament*.

Fragment 3

84. P3: *Isa, estàs molt callada. Estàs avorrida? Què te passa?*
85. P2: *Avorrida, què vols que te digui? Aquí a casa soleta. Demà ve la canalla. Ahir vaig fer exercici amb la veïna i bua, tinc unes agujetas en los cuádriceps que me muero.*
86. P1: ¿Has felicitado a la Mireia?
87. P2: Sí, sí.
88. P3: ¿Por qué?
89. P1: Porque es su cumple. Yo la felicité, me dijo gracias y no me dijo nada más. No sé cómo estará, cómo no estará...
90. P3: Para mí que tiene el coronavirus, eh.
91. P2: *Que sí. Però ho tenia al principi, eh.* Pero ya lo habrá pasado.
92. P3: *Pero ha d'estar 15 dies en quarantena.*
93. P2: *Ja els ha passat, va ser al principi. Ja portem un mes.*

Fragment 4

94. P3: *Jo m'he costipat.*
95. P1: ¿Sí?
96. P3: Sí, ayer iba con la cabeza mojada. O el otro día que me salí ahí al balcón.
97. P1: Aahhh, ya puede ser, ya puede ser, eh.
98. P3: Sí, pero bueno.
99. P1: *Què, ja teniu el sopar fet?*
100. P3: No, pero como he pedido comida al Marina hoy.
101. P2: *Ah, és veritat, avui és diumenge.*
102. P3: *Sí, mira, he demanat Marina.* Y no nos lo hemos comido todo, y lo que ha sobrado para la noche, y fuera.
103. P2: *Ah, que has demanat al migdia.*
104. P3: *Sí.*